

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Andra kammaren.

Nr 15.

Lördagen den 3 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 137, angående reglering av vissa domsagor under Svea och Göta hovrätter.

§ 2.

Vidare föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet motionen nr 437 av herr *Pettersson* i Hällbacken; och till statsutskottet motionen nr 438 av herr *Strindlund*.

§ 3.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets memorial, nr 11, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om punkten 6) i utskottets betänkande nr 6 angående vissa delar av tullbevillningen blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 4.

Föredrogs, men blevo ånyo bordlagda andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 2 och andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 5.

Härefter föredrogs vart efter annat:

konstitutionsutskottets memorial, nr 4, angående beviljande för innevarande års riksdag av viss ersättning för mistade avlöningsförmåner till sekreteraren i konstitutionsutskottet;

statsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre furiren A. F. Fredriksson och förre korpralen A. E. Andersson från viss ersättningsskyldighet;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till generalmajoren A. F. Hultkrantz för av honom i egenskap av beställningshavare å reservstat erlagda pensionsavgifter;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa förbättrings- och moderniseringsarbeten å äldre undervattensbåtar; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och vissa enskilda personer i Boden; samt

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 15.

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa i vad angår vissa driv- och transportremmar m. fl. varuslag; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maldrycker, m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial, utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 6.

*Ang. viss
omläggning av
maldrycks-
beskattningen*

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 9, i anledning av väckt motion om ävägabrning av utredning och förslag rörande viss omläggning av maldrycksbeskattningen.

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 198, hade herr *Bergman* föreslagit, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående sådan omläggning av maldrycksbeskattningen, att, såvitt möjligt, dryckernas alkoholtalt lades till grund för beskattningen och att i varje fall en väsentligt högre skatt åsattes tillverkningen av maldrycker av klass II än den som för närvarande vore densamma ålagd, medan för maldrycker av klass I ingen skärpning av nuvarande villkor i skattehänseende skulle äga rum, samt för riksdagen framlägga utredningens resultat ävensom de förslag, som därav kunde för- anledas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet voro fogade reservationer:

av herrar *Bergman*, *Leander* och *Ljunggren*, vilka ansett, att viss del av utskottets motivering bort hava annan i reservationen angiven lydelse; samt av herrar *Boman*, *Jönsson* i *Boa*, *Bengtsson* i *Kullen*, *Nylander* och *Lithander* likaledes mot viss del av motiveringen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Bengtsson* i *Kullen*: Herr talman! Vid förevarande betänkande äro fogade tvenne reservationer, avseende viss del av motiveringen. Jag och fyra kamrater i bevillningsutskottet, som undertecknat den andra av de båda reservationerna, ha ansett, att den sista punkten i motiveringen, börjande med »Även om det skulle anses önskvärt» och slutande med »en mera allmän smakriktning», bort utgå. Vi äro nämligen av den uppfattningen, att man inte nu skall göra något uttalande, huruvida maltskatten bör höjas eller ej.

Jag anhåller därför, med dessa ord, herr talman, om bifall till den av oss avgivna reservationen, att sålunda ifrågavarande punkt måtte få ur motiveringen utgå.

Herr *Ljunggren*: Herr talman! I olikhet med herr *Bengtsson* i *Kullen* anser jag, att uttalandet i sista punkten är alltför svagt och att det i stället bör ersättas med den mening, som reservanterna, herrar *Bergman*, *Leander* och *Ljunggren*, föreslagit i sin reservation.

I bevillningsutskottet var det olika meningar om tolkningen av meningen »Även om det skulle anses önskvärt — — —». En del ledamöter ansågo sig villiga att gå in på en ytterligare skärpning av beskattningen av pilsnerdricka för att öka konkurrenskraften för den nya maldrycken, under det att en annan del hade en alldeles rakt motsatt uppfattning. Reservanterna ansågo sålunda, att det borde tydligare uttalas och uttryckas, vad man menade, än som är gjort i utskottets utlåtande. Vi hava ansett, att denna prisskillnad, två öre, är uppenbarligen alltför obetydlig för att stimulera konkurrensen, och att man sålunda borde taga i allvarligt övervägande att höja beskattningen på de alkoholstarka maldryckerna för att på det sättet söka vinna större spridning av de alkoholsvaga.

Jag får, herr talman, med denna korta motivering yrka bifall till reservanternas förslag, att den sista punkten »Även om det skulle anses önskvärt — — — smakriktning.» måtte ersättas med den i reservationen angivna meningen: »Denna prisskillnad är uppenbarligen alltför obetydlig — — — måltidsdryck.»

*Ang. viss
omläggning av
maldrycke-
beskattningen.
(Forts.)*

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Som kammarens ledamöter ha hört, gäller den tvist, som här har uppstått mellan utskotts majoriteten och de båda reservantgrupperna, vad som är ett positivt uttalande. De tre reservanterna gå in för den linjen, att vad utskottet här säger icke är ett positivt uttalande. Den andra reservantgrupper har funnit, att det är alldeles för positivt och därför bör avlägsnas.

Jag ber att få säga ett par ord om varför utskottet icke kunnat tillmötesgå reservanterna. Den tanke, som motionären har framfört, har han ju givit en sådan form, att han nödgats själv medverka till yrkandet om avslag på sitt krav. Men det krav, han framför, om övergång till en produktbeskattning, måste anses vara principiellt riktigt. Den principen har ju också genomförts i såväl Danmark som Norge. Man bör dock i det sammanhanget taga hänsyn till, att det i båda dessa länder tillverkas relativt starka maldrycker med växlande alkoholhalt, liksom också att i dessa länder alkoholsvaga maldrycker äro underkastade beskattning. Vi böra, när vi bedöma denna sak, komma ihåg, att man i Norge har en skala ifrån vörterölet till bockölet, som är dubbelt så starkt som vårt klass II, och man bör komma ihåg, att man i Danmark har en skala från $2\frac{1}{4}$ till $5\frac{1}{10}$ viktprocent alkoholstyrka. Det är tydligen detta, som har förvillat motionären, då han rest krav på ökad skatt på klass II men ingen ändring beträffande klass I. Det är ju emellertid, mina damer och herrar, på det sättet, att i vårt land alla maldrycker under klass II äro skattefria. Även den nya dryck, som genom beslutet i det föregående ärendet skall få tillverkas från den 1 oktober, blir skattefri. Vill man därför, på sätt motionären avser, ytterligare pressa tillbaka klass II till förmån för de alkoholsvaga dryckerna, då är vägen att höja maltskatten. Det är bara att komma ihåg, att den kontroll, som kan utövas, när man lägger skatten på maltet, är väsentligt enklare än den mycket invecklade kontrollen vid produktbeskattningen. Utskottet är inte heller övertygat om, att den vägen är så klar, att maltskattens höjande betyder en chans i konkurrensen mellan de olika dryckerna. Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att år 1923 höjde vi maltskatten från 17, 20 och 23 öre per kilogram till 65, 70 och 75 öre per kilogram i de respektive grupperna. Denna maltskatt gör ungefär $3\frac{1}{2}$ öre i skatt på varje flaska dricka. Nu uppgives det, att den nya drycken, som vi nyss här beslöto om, skall ställa sig i sådant prissförhållande till pilsnern, att den blir två öre billigare. Skall man då ge densamma den ytterligare chans, som motionären här har avsett, så måste man ju räkna med åtminstone en prisskillnad på fem

*Ang. viss
omläggning av
maltdrycks-
beskattningen.*

(Forts.)

öre, och för att åstadkomma den prisskillnaden måste man gå till en fördubbling av den nu utgående maltskatten.

Ingen kan förtänka bevillningsutskottet, om det varit tveksamt och synnerligen tveksamt inför en sådan situation. Därtill kommer ju, mina herrar, att det väl ändå är mycket omtvistat, huruvida det är smaken eller det är priset som är avgörande i konkurrensen mellan olika drycker. Det är med dessa utgångspunkter, som bevillningsutskottet har kommit till det resultatet, att det har måst avböja att yttra sig så positivt som reservanterna här föreslå. Å andra sidan har utskottet icke ett ögonblick tvekat att säga ifrån, att den möjligheten kan tänkas, att man kan taga under övervägande att befrämja de alkoholsvaga dryckernas användning genom att med en skatteökning pressa tillbaka de alkoholstarka. Innan vi kommit dit, är det emellertid enligt utskottets uppfattning nödvändigt att få en liten smula erfarenhet om de förhållanden, som den nya maltdrycken kommer att skapa. Utskottets hemställan binder på intet sätt riksdagen, den håller alla vägar öppna.

Jag ber, herr talman, att med de synpunkter jag här anført, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först proposition på bifall till utskottets hemställan; och fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

Vidare gav herr talmannen beträffande motiveringen propositioner på 1:o) godkännande av utskottets motivering oförändrad, 2:o) godkännande av samma motivering med den däri av herr Bengtsson i Kullen under överläggningen förelagna ändringen samt 3:o) godkännande av utskottets motivering med den ändring däri, som innefattades i den av herr Bergman m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; och godkände kammaren utskottets motivering oförändrad.

§ 7.

*Ang.
godkännande
av ett mellan
Sverige och de
Socialistiska
Rådsrepubli-
kernas Union
avslutat avtal.*

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avslutat avtal, med tillhörande slutprotokoll, angående ryska handelsdelegationens i Stockholm rättigheter och skyldigheter. Därvid anförde:

Herr **Lindman**: Herr talman! När man tagit del av den kungl. propositionen beträffande ryska handelsdelegationen och av utskottets betänkande, må man ju vara berättigad att säga, att det egentligen icke är med någon entusiasm som man går till att bekräfta det avtal, som av Kungl. Maj:t blivit föreslaget. Det har ju nämligen under senare tid inträffat en del händelser, som göra, att man hyser snarare motsatsen till entusiasm, minst sagt kallsinnighet, för att närmare bekräfta den ställning, denna handelsdelegation har. Man kan ju inte säga, att det är särskilt angenämt att gå med på de medgivanden, som här i den kungl. propositionen föreslås, samtidigt som den ryska beskickningen beträtt med att föröva spioneri inom vårt land. Sådant är icke ett sätt att uppmuntra förbindelserna mellan de två länderna.

När det ryska handelsavtalet träffades 1924 — det är detta som är det grundläggande, och denna proposition är endast en följd därav — var det ju meningen, att förbindelserna mellan de båda länderna skulle bli goda, sådana som de normalt böra vara mellan tvenne vänskapligt sinnade makter. Det är visserligen sant, att i handelsavtalet aldrig direkt utsades, att propaganda icke

skulle få bedrivas i respektive länder, men detta motiverades helt och hållet därmed, att det inte behöfve göras, när det var fråga om ett de jure-erkännande av den ryska sovjetregeringen. Det var sålunda en sak som föll alldeles av sig själv.

Nu kan man väl icke förneka, att det i det fallet brustit ej så litet, och på den sista tiden har man ju även haft förnimmelse av detta. Det är synnerligen osympatiskt, herr talman, att konstatera, att en regering, som uppehåller vänskapliga förbindelser med andra nationer, bedriver propaganda på detta sätt. Det är något onormalt och borde inte få förekomma i relationerna länderna emellan. Samtidigt som detta sker bevittna vi alltjämt, hurusom de stora fordringar, som svenska undersåtar ha, uppgående till ett belopp av fyrahundra miljoner kronor, alltjämt äro oinlösta. Man gör inte den ringaste min på ryskt håll av att vilja kännas vid dem. Här leva en hel mängd svenskar i betryck, för att icke säga i verkligt armod, som blivit berövade sin egendom av denna ryska statsmyndighet. Samma stat anser sig hava rätt att använda pengar för att bedriva propaganda i främmande länder. Det är något högst oegentligt och föga tilltalande att så sker.

Nu har jag, herr talman, varit av den uppfattningen, att det avtal, som här föreslagits beträffande den ryska handelsdelegationens ställning, mycket väl kunnat anstå; det är icke någon brådska med den saken, och man hade därför icke bort träffa det under sådana förhållanden, som dem jag nyss talat om. Handelsdelegationen finns ju redan på grund av handelsavtalet av år 1924, och den förmedlar ju affärer mellan Sverige och Ryssland. Något nödtvång hade icke varit att på detta sätt bekräfta dess ställning, men när man nu det oaktat träffat detta avtal mellan de båda länderna, så har man därjämte inrymt ganska stora förmåner åt den ryska handelsdelegationen. Bevillningsutskottet påtalar ju detta och har haft vissa betänkligheter. Så t. ex. beträffande befrielsen från skatt för handelsdelegationens medlemmar. Man kan ju säga, att när ryska staten själv gör sina utrikesaffärer genom en handelsdelegation, så borde väl den handelsdelegationen såsom alla andra affärsmän vara underkastad beskattning, på samma sätt som gäller exempelvis beträffande svenska undersåtar i Ryssland. Härtill komma emellertid andra förhållanden. De affärer, handelsdelegationen gör, skulle komma att få en beskattning så väsentligt reducerad, att bevillningsutskottet med allt fog gör en kraftig erinran däremot. Man kan ju tänka sig, herr talman, att en beskattning av allenast 0.4 % på omsättningen i själva verket är löjligt liten. När emellertid, herr talman, man nu gör sådana medgivanden och ger den ryska handelsdelegationen sådana förmåner som dessa, så borde man å andra sidan kunna vara berättigad förvänta, att denna handelsdelegation ville göra sitt bästa för att verkligen underlätta affärsförbindelserna mellan de båda länderna, med ett ord, försöka göra sitt till för att sådana komma till stånd, att de främjas och icke hindras. Det är väl i alla fall meningen med detta, när man nu genom en överenskommelse sätter på papperet de rättigheter och de skyldigheter, handelsdelegationen skall ha, att den verkligen då också skall göra vad den kan för att underlätta handelsförbindelser mellan de båda länderna, vilket ju synes vara eftersträfvansvärt och vilket varit anledningen till att hela handelsavtalet överhuvud taget kommit till stånd.

Jag har, herr talman, inte avsett att yrka avslag å utskottets hemställan. Jag tänker vara med på densamma med den motivering, som utskottet har givit, då det sagt, att det ej anser sig kunna avstyrka bifall till den kungl. propositionen. Det är sålunda ett mycket ljumt tillstyrkande utskottet ger, och längre än dit vill jag icke gå. Jag har, herr talman, velat framföra detta för att påvisa, att det är väl i alla fall allt skäl från vår svenska sida att se till, att

*Ang.
godkännande
av ett mellan
Sverige och de
Socialistiska
Rådsrepubli-
kernas Union
avslutat avtal.*

(Forts.)

Ang.
godkännande
av ett mellan-
Sverige och de
Socialistiska
Rådarepubli-
kernas Union-
avslutat avtal.

man verkligen får någon nytta och någon glädje av de förbindelser, man på detta sätt vill ha till stånd.

I detta yttrande instämde herrar *Holmdahl, Järte, Christenson* i Södertälje, fröken *Wellin* samt herrar *Forssell, Björkman* och *Svedman*.

(Forts.)

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Om vid varje tillfälle, då frågan om våra förbindelser med Sovjetryssland kommer på tal, detta inte kan ske utan att det gives uttryck för misstänksamhet och ovilja, så beror detta — det kan gärna understrykas — i högsta grad på de härskande i Sovjetryssland. Man har uppenbarligen ännu icke där borta lärt sig de regler, som måste vara gällande för ett gott umgänge såväl människor emellan som nationer emellan. Den historia, herr Lindman har erinrat om och som nyligen passerade, har varit en ganska obehaglig påminnelse härom.

Jag tror emellertid, att det finns anledning att vid detta tillfälle också uttala, att det ur den allmänna sammanlevnadens synpunkt är så viktigt, att Sovjetryssland så snart som möjligt inlemmas i det stora folksamfundet, att man icke bör på grund av den naturliga oviljan och misstänksamheten resa någon svårighet, där möjligheter yppa sig att knyta bättre förbindelser och få livligare kontakt. Jag vill därför också hava sagt, att när jag tillstyrker det föreliggande förslaget, så gör jag det varken med tveksamhet eller ovilja. Det är mig i stället en glädje att konstatera, att ett nytt tillfälle gives att ytterligare utveckla förbindelserna österut.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om bestämmelser rörande val av suppleanter för kommunal- och stadsfullmäktige; och

nr 6, i anledning av väckt motion om förtydligande av kommunallagarnas bestämmelser angående anslag till nya ändamål eller behov; samt

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 16, i anledning av väckt motion om åtgärder i syfte att göra vissa handlingar i vattenrättsmål lättare tillgängliga;

nr 17, i anledning av väckta motioner angående förlängt uppskov med ikraftträdandet av vissa bestämmelser i epidemilagen m. m.;

nr 18, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 10 i anledning av väckta motioner om införande av stadgande i den sociala arrendelagstiftningen angående optionsrätt för arrendatorer till ny arrendeupplåtelse;

nr 19, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 11 i anledning av väckta motioner om sänkning av minimiarealen för arrenden, som omfattas av den sociala arrendelagstiftningen; och

nr 20, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 12 i anledning av väckta motioner om höjning i vissa fall av arrendetiden för arrendeupplåtelse enligt den sociala arrendelagstiftningen.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Wirsell</i>	under	2	dagar	fr. o. m.	den	7	mars,	
» <i>Svedman</i>	»	8	»	»	»	7	»	
» <i>Pettersson</i> i Hällbacken	»	2	»	»	»	7	»	
» <i>Wikström</i>	»	5	»	»	»	6	»	
» <i>Olofsson</i> i Digernäs	»	12	»	»	»	5	»	
» <i>Granath</i>	»	5	»	»	»	5	»	
» <i>Hedvall</i>	»	8	»	»	»	5	»	
» <i>af Ekenstam</i>	»	4	»	»	»	7	»	
» <i>Månsson</i> i Erlandsro	»	5	»	»	»	5	»	och
» förste vice talmannen <i>Hamilton</i>	»	2	»	»	»	6	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.41 f. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 6 mars.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 28 och den 29 nästlidna februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Ribbing* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 140, angående vissa understöd och pensioner av postmedel m. m.;

nr 141, angående klassificering av bangårdspostkontoret i Stockholm;

nr 138, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer;

nr 139, angående pensionsförbättring åt f. d. sergeanten på övergångsstat vid Första livgrenadjärregementet Carl Mathias Winroth; och

nr 143, angående ersättning till Karlskrona stad för övertagande av viss gatubelysning i Karlskrona m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten av riksdagens andra kammare, redaktör *Karl Bergström*, Hälsingborg, som för närvarande vårdas å härvarande lasarett för en akut njur-inflammation, är oförmögen att under tiden 6 mars—30 mars delta i riksdagsarbetet, intygas.

Hälsingborg den 2 mars 1928.

Thor Stenström.
leg. läkare.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 5 och 6 samt andra lagutskottets utlåtanden och memorial nr 16—20.

§ 5.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet:

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa i vad angår vissa driv- och transportremmar m. fl. varuslag;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, m. m.; och

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avslutat avtal, med tillhörande slutprotokoll, angående ryska handelsdelegationens i Stockholm rättigheter och skyldigheter; samt

från bankoutskottet:

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställning angående det ordinarie förslagsanslaget till statens bidrag till pensionering av barnmorskor; och

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1928 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd.

§ 6.

Till bordläggning anmälades:

andra lagutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckt motion angående utsträckning av tiden för hållande av tillträdessyn å vissa arrenden; och

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion, II: 316, angående vissa processuella föreskrifter rörande bestraffningsformen varning, i vad angår statens befattningshavare.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Pehrsson</i> i Göteborg	under den 7 mars,			
» <i>Molander</i>	» 4 dagar fr. o. m. den	7 mars,		
» <i>Svensson</i> i Betingetorp	» 6 » » »	6 »		
» <i>Nilsson</i> i Hörby	» 7 » » »	7 »		
» <i>Jonsson</i> i Risinge	» 3 » » »	9 »		
» <i>Persson</i> i Trången	» 4 » » »	7 »	och	
» <i>Andersson</i> i Ovanmyra	» 4 » » »	9 »		

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.44 e. m.

In fidem
Per Cronwall.

Onsdagen den 7 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen tillkännagav, att efter överläggning inom talmanskonferensen rörande riksdagens arbete under tiden närmast före och efter påsk överenskommits, att sista arbetsplenium före påsk komme att hållas onsdagen den 28 med fortsättning, om så erfordrades, torsdagen den 29 innevarande mars, att första arbetsplenium efter påsk skulle äga rum torsdagen den 12 nästkommande april, därvid gemensamma omröstningar skulle företagas över eventuellt då godkända voteringspropositioner, samt att under den mellanliggande tiden inga andra ärenden komme att upptagas till avgörande än sådana, som rörde godkännande av voteringspropositioner, skrivelseförslag och dylikt.

§ 2.

På hemställan av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att onsdagen den 14 innevarande mars företaga val av ej mindre tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksdagen och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor än även sex suppleanter för dessa valmän.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutsittets propositionen, nr 140, angående vissa understöd och pensioner av postmedel m. m.;

till statsutskottets propositionen, nr 141, angående klassificering av bankgårdspostkontoret i Stockholm;

till bankoutsittets propositionerna:

nr 138, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer; och

nr 139, angående pensionsförbättring åt f. d. sergeanten på övergångsstat vid Första livgrenadjärregementet Carl Mathias Winroth; samt

till statsutskottets propositionen, nr 143, angående ersättning till Karlskrona stad för övertagande av viss gatubelysning i Karlskrona m. m.

§ 4.

Herr *Lindbergs* på kammarens bord liggande motion nr 439, som nu föredrogs, remitterades till behandling av lagutskott.

§ 5.

Vidare föredrogos, men bordlades åter andra lagutskottets utlåtande nr 21 och andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 6.

Ang.
avveckling av
riksräken-
skapsverket.

Till avgörande företogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av motion angående avveckling av riksräkenskapsverket.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 378, hade herr Hage föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och på vilket sätt riksräkenskapsverket skulle kunna avvecklas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde:

Herr **Hage**: Herr talman! Den motion, som väckts av mig om en avveckling av riksräkenskapsverket, har ju avstyrkts av ett enhälligt utskott. Vid sådant förhållande äro givetvis utsikterna för att nå något mycket små. Men det oaktat skall jag tillåta mig att säga några ord till förmån för min motion.

Jag vill då först erinra om, att detta riksräkenskapsverk har kommit till — man kan gott säga — genom en sinkadus under en natt i andra kammaren år 1920. Kammaren hade diskuterat hela dagen, och ärendet avgjordes omkring 3-tiden på natten, och det var icke närvarande mer än ungefär hälften av kammarens ledamöter. Det var en mycket stark minoritet, som gick för avslag, och frågan genomfördes med 65 röster mot 57 samt i första kammaren med 63 röster mot 42. På den sidan, där man gick *emot* ett framskapande av detta verk, funnos mycket förståndiga och kunniga riksdagsrepresentanter, t. ex. statsutskottets nuvarande ordförande herr Kvarnzelius och likaledes herr Nilsson i Örebro, som nu är död, och för övrigt en hel del andra kunniga och dugliga män, som bestämt och klart sade ifrån, att det vore en orimlig anordning att skapa ett nytt ämbetsverk av detta slag. Emellertid var det beklagligtvis på den tiden lättare att genomföra nya ämbetsverk än nu för tiden, och det var väl detta, som åstadkom, att förslaget gick igenom trots att till och med 3 statsrådsledamöter i den regering, som en gång sysslat med denna fråga, också gingo emot saken.

Nu är det så, att efter den tiden hava en hel del förhållanden, som existerade under kristiden, kommit in i ett helt annat läge. På den tiden nödvändiggjorde kanske kristidens mångahanda göromål för staten i viss mån en större statsapparat. Sedan den tiden ha kommit sådana tider, att arbetsbelastningen har minskats i en del statens verk, och därigenom har uppkommit tanken på att försöka skära ned statsapparaten till rimligare omfattning. Det är också från den utgångspunkten, som denna tanke att åstadkomma en minskning även på detta område kommit fram. Det väcktes nämligen år 1923 en motion att taga bort riksräkenskapsverket.

För min del vill jag säga, att det finns en hel del omständigheter, såsom jag förut sagt, som inträffat, vilka ge ett mycket starkt motiv för en sådan åtgärd. Man kan till exempel säga, att det revisionsarbete, som faller på detta verk, i viss utsträckning minskats. Nu för tiden tillkommer ett mindre antal nya författningar och förordningar av olika slag. Vidare håller inom en del verk antalet befattningshavare på att minskas, särskilt om man jämför med förhål-

landena under kristiden. Utöver detta kan man påvisa, att en del sådana revisionsuppgifter, som exempelvis granskning av taxeringslängderna, också i viss utsträckning kommit bort som arbetsuppgift för verket. Med ett ord sagt, man kan påstå, att verkets arbete håller på att avsevärt minska. När då på den tiden, då detta verk kom till, det rådde osäkerhet bland dem, som handlade denna fråga, om verket borde komma till, men man vet, att statens revisionsverksamhet var större på den tiden och då man nu kan konstatera, att en minskning inträffat i avseende på arbetet, tycker jag för min del, att det ligger mycket nära till hands att nu börja med en avveckling av detta verk, som kommit till under helt andra förutsättningar än som gälla nu för tiden. Det är alldeles givet, att det arbete, som handlägges vid detta verk, kan, utan skada för staten, överflyttas till ett annat eller andra statsorgan, och därmed skulle naturligtvis en del statstjänare följa med, och på *den* punkten blir det naturligtvis ingen besparing. Men däremot blir följden av en sådan anordning, att kostnaderna för en del befattningshavare i toppen jämte en del andra funktionärer, som tillkommit med hänsyn därtill, att detta verk är ett särskilt verk för sig, måste falla bort. Och på det sättet måste det ovillkorligen uppstå en besparing på detta område.

Ja, herr talman, det är åtskilligt utöver detta, som kunde anföras såsom motiv för min ståndpunkt, men jag skall inskränka mig till vad jag nu sagt, och från denna utgångspunkt ber jag att få yrka bifall till min motion.

Herr Lagerkwist: Herr talman! Jag skulle kunna fortsätta, där herr Hage slutade sin resumé av vad som tidigare förevarit i denna fråga, med att erinra om att, sedan alla dessa förslag om riksräkenskapsverkets indragning förevarit, Kungl. Maj:t uppdragit åt besparingssakkunniga att verkställa utredning, huruvida och i vad omfattning besparingar i verkets organisation skulle kunna äga rum. Besparingssakkunniga hava med anledning av det nya läge, som herr Hage talade om, och med hänsyn därtill, att en begränsning av verkets arbetsuppgifter förekommit, föreslagit en viss begränsning i verkets arbetsuppgifter. Detta omorganisationsförslag, framfört av Kungl. Maj:t och granskat av statsutskottet, antogs sedermera av riksdagen så sent som år 1927. För utskottet föreföll det därför tämligen onaturligt att redan nu gå och begära en utredning om indragning av verket, då man så sent som vid föregående års riksdag funnit lämpligt att hava riksrevisionen ordnad på sätt nu är fallet.

Sedan föregående år har ingenting inträffat, som kan motivera en så radikal ändring i den uppfattning, som riksdagen för ett år sedan hyste, då här vidtogs en icke ringa begränsning av verkets arbetsuppgifter, att man redan nu skulle vara färdig att låta avveckla ämbetsverket i sin helhet. Den omständigheten, att detta ärende antogs mot starka minoriteter i båda kamrarna, kan givetvis icke i och för sig utgöra något egentligt skäl till att man några år senare skall gå in för en avveckling och upphäva ett förut fattat beslut.

Från dessa mina utgångspunkter, som motionären brukar säga, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Å föredragningslistan var härefter uppfört andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående kustartilleriets omorganisation till rörligt kustförsvar.

Ang.
avveckling av
riksräken-
skapsverket.
(Forts.)

Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
kustförsvar.

Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
kustförsvar.

(Forts.)

Uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 133, hade herrar *Fjellman* och *Pehrsson* i Göteborg föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om igångsättande av utredning, huruvida icke med tillvaratagande av världskrigets lärdomar en omorganisation av det nu fasta kustartilleriet till ett rörligt kustförsvar skulle medföra betydande fördelar icke blott för Skåne, Göteborg och andra platser utan även för riksförsvaret i sin helhet.

Utskottet hemställde, att ovanberörda motion icke måtte av andra kammaren bifallas.

Uti särskilda vid utlåtagandet fogade reservationer hade dels herrar *Laurén*, *Svedman*, *Eriksson* i Västbro och *Wirsell*, dels ock herr *Spångberg* framlagt skilda förslag till avfattning av utskottets motivering.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Fjellman**: Herr talman, mina damer och herrar! Det finns många svenska medborgare, som äro av den åsikten, att 1925 års försvarsbeslut icke var lyckosamt. Att få någon väsentlig ändring till stånd med den sammansättning, som riksdagen nu har, och med den åsikt, som ännu finns hos flertalet av vårt folk, torde knappast kunna tänkas. Försök att få vissa smärre förbättringar till stånd gjordes både 1926 och 1927, men de misslyckades, och förhållandet blir väl detsamma även i år.

Kunde man emellertid komma fram med ett förslag, som utan att nämnvärt öka de nuvarande kostnaderna kunde göra vårt försvarsväsen mera effektivt, torde det väl icke vara någon här i kammaren — med undantag av herr Spångberg och hans kamrater, vilka vilja hava allting i vårt försvarsväsende så dåligt som möjligt — som icke vill vara med om denna sak. Här finns kanske sålunda en framkomlig väg. Jag har funderat på detta under flera år, och när jag kom till riksdagen i år, råkade jag herr Pehrsson från Göteborg, som var inne på precis samma tankar som jag. Han hade fått sina källor från helt annat håll än jag.

I utländska tidskrifter har man gång efter annan sett artiklar, som visa, vilken betydelsefull roll järnvägsartilleriet spelade under världskriget. Det visade sig så småningom, att allt försvar måste göras rörligt, enär de starkaste fortifikatoriska anordningar fingo ge tappt för kanonerna. Kanonerna segrade över pansaret och över befästningarna. Det ena landet efter det andra har omlagt sitt försvar i den riktningen, och i flera länder, exempelvis Frankrike och Nordamerikas förenta stater, har ävenledes järnvägsartilleriet kommit till användning — allt på bekostnad av det fasta försvaret. Även hos oss har man haft uppmärksamheten riktad på denna sak, och strax efter världskriget utdelades dyrbara stipendier, vilkas penningssumma kan betecknas med ett femsiffrigt tal, åt personer, vilka ansågos särdeles skickade och lämpade för att studera detta nya vapen, och som sedan tillbringade både ett och två år nere på platsen för att undersöka dessa förhållanden. Men vad resultatet blev av dessa personers studier har man egentligen aldrig fått reda på. Intresset uppe i toppen svalnade plötsligt. Det föreföll nästan, som om man ville tiga ihjäl det hela! Vad var måne orsaken till detta?

Under försvarsutskottets dagar talades ej om järnvägsartilleri. Det var så inom försvarsutskottet, att varje vapenslag fick ha en eller ett par representanter, som framförde sitt vapenslags intressen. Kustartilleriet hade ävenledes en representant. Allt mellan himmel och jord, som rörde försvaret, diskuterades. Det talades om strategi, om taktik, om lätta och tunga granatkastare, om giftiga gaser och undervattensbåtar m. m., men om järnvägsartilleri var det fullkomligt tyst. Berodde detta på ett förbiseende, eller ansågs frågan icke en gång värd att diskuteras, trots de stora uppoffringar, som

staten gjort, och trots att man i det ena landet efter det andra började få mera intresse härför? Orsaken härtill torde höra till de ting, som man först i en annan värld får full klarhet uti.

När den svenska armén är färdigmobiliserad och sammandragen någonstans i mitten av Sverige eller kanske norr därom, då finner man till sin häpnad, att vår rikaste provins, av vilken hela Sverige i många avseenden är beroende, nämligen Skåne, är fullständigt blottad på allt försvar. Hela halländska kusten med sina städer ligger värnlös och Göteborg med sin dyrbara hamn samt förstklassiga industrianläggningar ligger även fullkomligt värnlöst. Ett enda fientligt krigsfartyg kan i krigets första skede förstöra de viktigaste förbindelseleder och fullständigt bringa i kaos industrianläggningar, som hela vårt land är beroende av.

Min medmotionär och jag hava då kommit på den tanken: skulle icke järnvägsartilleriet kunna hjälpa oss över dessa svårigheter? Skulle icke en undersökning härom möjligen vara på sin plats? För att nå ett positivt resultat här i riksdagen fordras det emellertid, vilket jag förut antytt: för det första att det icke går utöver ramen för 1925 års härordningskostnader, ty i annat fall tjänar det intet till att komma fram med ett förslag — det slås då genast ihjäl — för det andra att vi verkligen redan äga det material, som behövs, och för det tredje — och kanske det viktigaste — att vårt järnvägsnät är lämpat för detta försvarsmedel. Vad kostnaderna beträffar har jag sett kalkyler, vilkas riktighet jag icke har anledning att betvivla, som utvisa, att dessa i längden icke skulle bli dyrare utan snarare tvärtom. Så kommer jag till materielen, kanonerna. Det är icke fältartilleri — märk det, mina herrar — utan det är de grova, tunga kanonerna, som det här gäller. Vi ha sådana, mina herrar, på de fästningar, som äro nedlagda, och på de flottans båtar, som anses vara mindre stridsdugliga, där dessa kanoner ligga i materialreserv. Jag tror visst, att de kunna göra nytta i ett krig på de pansarbåtar, som de nu tillhöra, men jag undrar, om de icke skulle göra ännu större nytta, om de kunde användas på ett annat sätt, så att de hastigare efter mobiliseringen kunde komma i verksamhet än de nu kunna göra på flottans fartyg, som ligga i andra linjen. Så kommer den svåraste frågan, och den gäller vårt järnvägsnät. Duger vårt järnvägsnät för detta ändamål? Det är många, som säga, att det icke gör det, men om man ser på saken närmare, finner man, att ifrån Österhavet till Västerhavet, ifrån Stockholm till Göteborg finnes en snabbgående elektrisk järnväg, som hastigt kan kasta materialet från den ena sidan av landet till den andra. Vi ha den långa Väst-kustbanan och Skåne med sitt vidsträckt järnvägsnät. Sedan är det icke så bra, det erkänner jag, ty i hela Småland och Östergötland finns det ingen lämplig järnväg vid kusten. Längre norr ut ha vi emellertid Ostkustbanan. Vore det icke värt att undersöka dessa förhållanden? Skulle icke vårt järnvägsnät kunna göra lika stor nytta för oss, som Italiens järnvägsnät gjorde under kriget, då det skyddade hela dess långa kust?

Mina herrar! Vi motionärer känna icke mycket till dessa förhållanden, men vi begära en *saklig och fördomsfri* undersökning. Vi anse, att ingen möjlighet bör lämnas oförsökt att göra vårt försvar så effektivt som möjligt, och såsom försvarsvänner stå vi icke till svars för nuvarande och kommande generationer, om vi lämna någon enda möjlighet oförsökt.

Vi ha hört personer, som en gång ansågos synnerligen skickade att studera dessa förhållanden, med stor entusiasm förklara, att det är möjligt att genomföra detta förslag. Vi ha också hört personer, som ävenledes kunna betraktas såsom fackmän på detta område, säga, att man icke skall spilla några ord på denna fråga, och att man gör sig löjlig genom att motionera om denna sak. Nu begära vi endast att få veta, vad som är sanning.

Ang.
kustartilleriets
omorganisati-
on till rörligt
kustförsvar.

(Forts.)

Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
& kustförsvar.
(Forts.)

Någon *genomgripande* omorganisation av kustartilleriet, som det ärade utskottet tycks förutsätta, ha vi aldrig någonsin begärt, utan vad vi begära är, att man skall undersöka, om man icke kan giva detta vapenslag ett krafttillskott genom dessa kanoner, och om de icke göra mera nytta genom att användas på det sätt, som vi ha föreslagit, än vad nu är fallet.

Vad slutligen beträffar genomgripande förändringar av själva kustfästningarna, är det en fråga, som vi aldrig någonsin väckt på tal. Allra minst har jag velat röra vid den saken, när de, som sitta i toppen, anse, att det är bra, som det är, ty det har jag hört, att de anse. Jag böjer mig alltid för sakkunskapen. Nog säger mig dock mitt sunda bondförstånd, att kanoner, som stå i fasta cementbrunnar utan något slags camouflage, vilkas läge fienden känner precis lika bra till som de, som skola betjäna dem, äro mindre värda än sådana kanoner, som man kan röra på, camouflera och flytta till olika platser. Jag skall emellertid lämna den saken, ty det är icke den frågan, det här egentligen gäller. Jag skall endast be att få påpeka en enda erfarenhet från världskriget, då den flandriska kusten försvarades av tyskarna just genom järnvägsartilleri. Av de kanoner, som voro monterade på sådant sätt, blev ingen enda träffad av den mängd projektiler, som den engelska flottan bombarderade dem med, under det att många av engelska flottans båtar blevo träffade genom elden från järnvägsartilleriet.

Utskottet är av den uppfattningen, att när vederbörande ansvariga myndigheter icke ha väckt något förslag i denna sak, bör icke en enskild motionär göra det. Man tycks anse, att en riksdagsman bör sitta med armarna i kors. Men om man kommer på ett uppslag, vars genomförande kan gagna landet, är det väl ens skyldighet att framföra detsamma. Skulle den åsikt, som utskottsmajoriteten här uttalat, vara riktig, så kan man ju lika gärna avskaffa all motionsrätt här i riksdagen.

Utskottet har nu avstyrkt vår motion, och det är väl antagligt, att kamraren avslår den, men jag tror, att den tanke, som vi ha fört fram, icke kan slås ihjäl. Därtill har den för mycket livskraft. Det gäller här en undersökning, om vi skola kunna utnyttja våra försvarsresurser bättre än vi nu göra, och det är en tanke, som icke går att döda.

Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Laurén: Herr talman! Den ärade motionären har nyss sagt, att motionärerna icke med sitt yrkande avse någon genomgripande omorganisation av kustförsvaret. Jag vill då fästa hans uppmärksamhet på att i klämman till motionen talas om en omorganisation av det nuvarande fasta kustartilleriet till ett rörligt kustförsvar. Vi, som dela motionärernas uppfattning, att ett användande av den materiel, som nu ligger i reserv, till järnvägsartilleri skulle innebära ett värdefullt tillskott till kustförsvaret, ha på grund av detta yrkande icke kunnat följa motionärerna så långt som till omorganisation av ett helt vapen. Ty sådan motionen förelåg, ansågo vi, att för en hemställan om utredning av frågan i sådan vidd erfordrades så vidlyftiga undersökningar, att utskottet icke mäktade utföra dem.

Vi reser vanter ha emellertid för att stödja motionärerna i deras uppfattning om det önskvärda uti att något göres för att försvara de kuststräckor med ett järnvägsartilleri, där sådant kan vara lämpligt, föreslagit, att motiveringen skulle få en annan lydelse än utskottsmajoriteten stannat för. Jag behöver i det avseendet endast hänvisa till vår motivering.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan men med den motivering, som jag jämte herrar Svedman, Eriksson i Västbro och Wirsell ansett, att utskottets utlåtande borde innehålla.

Herr **Blomquist**: Herr talman! Den fråga, det här gäller, avser ju en genomgripande förändring av vårt kustförsvar. Man kan då icke undgå att finna det ganska märkvärdigt, att när vi hade en genomgripande försvarsreform år 1925, denna fråga icke då kom med i stöpsleven. Motionen bygger ju på erfarenheterna från världskriget. Jag tror dock, att erfarenheterna från världskriget voro lika mycket till finnandes, när försvarsutskottet år 1925 gick att behandla försvarsfrågan, som de äro det i dag. Emellertid är det ju alldeles givet, att med de utgångspunkter, motionärerna ha, skola de önska en fullständig omläggning på det sätt, som angivits i motionen. Utskottet har dock en annan uppfattning. Det anser, att beslutet av år 1925 bör kunna stå sig ännu en tid framåt utan vidtagande av så genomgripande åtgärder, som här äro avsedda. Det skulle ju förresten vara egendomligt, synes det mig, att så snart efteråt riksdagen skulle vara redo att bifalla ett förslag sådant, som motionärerna här ha tänkt sig, ett förslag byggt på enskild motion och vars konsekvenser man ej kan överblicka.

Utskottet är emellertid enigt i sak. Det är endast i fråga om motiveringen, som det råder meningsskiljaktigheter. Huvudreservanterna ha velat ge motionärerna en liten tröst genom den välvilliga motivering, som de här ha presterat, samtidigt som de vilja uttala vissa önskemål om att det för framtiden skall kunna ordnas på det sätt, som motionärerna ha tänkt sig.

Utskottet har sig dessutom bekant, att vederbörande militära myndigheter som närmast beröras av denna fråga, äro ännu icke eniga om det sätt, på vilket man skall lösa frågan. Meningarna äro starkt divergerande. Det synes mig, att myndigheterna böra först bli eniga om denna lösning, innan riksdagen tager någon bestämd ståndpunkt.

Utskottet har kort och gott menat, att det kan räcka med en hänvisning till 1925 års försvarsbeslut. Vi vilja icke fälla något generellt omdöme om motionen och ej heller lägga fram några som helst direktiv hur det bör ordnas för framtiden. Det är anledningen, varför utskottet har fattat sig så kort, som skett.

Med hänvisning härtill ber jag, herr talman, att med dessa få ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Månsson** i Furuviik: Herr talman! Jag begärde ordet för att erinra om något som man alldeles tycks ha glömt bort, nämligen att världskrigets taktik och vapen redan äro föråldrade med undantag för flygmaskinerna. Hur kan man tänka sig att försvara Göteborg med flottans gamla avlagda kanoner emot det nya artilleri, som ledes från aeroplan på 3 à 3.5 mils avstånd och alltså utom synhåll? Hur skall man kunna nå detta artilleri från Göteborg? Det är ju fullkomligt enfaldigt att tänka sig.

Man talar här om Göteborg och västkusten, men västkustens övriga städer äro säkerligen så små och obetydliga, att de icke locka fram ett anfall. Göteborg är däremot tillräckligt betydande. Den makt, som anfaller Sverige, den må komma från väster eller öster, går näppeligen med ett fartyg och beskjuter Göteborg, om den vill åstadkomma någon verklig skada, utan den sänder 30, 40 eller 50 aeroplan med giftgaser. Följer man med de nya rön, som göras ute i världen med flygmaskiner, skall man finna, hurusom exempelvis Spanien i Marocko kväver gräshoppsvärmor med giftgaser från aeroplan, och huru rysarna med aeroplaneskadrar fara över åkerfälten i Sydryssland och kväva gräshoppsvärmor på samma sätt. Av detta kan man nog begripa, vilket vapen som kommer att användas i framtidens krig.

Det är också en annan sak att tänka på. Även om en anfallande makts fartyg ginge så nära, att fartygen komme inom skotthåll, vilket de numera icke

Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
kustförsvar.
(Forts.)

Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
kustförsvar.
(Forts.)

göra, så måste man i alla fall för att få kanonerna i ställning bygga ut spår. Vi skulle således behöva bygga ut spår till alla möjliga uppställningsplatser utefter hela västkusten och i Skåne. Hur skola vi emellertid försvara ostkusten? Den, som farit på Smålands och Östergötlands småjärnvägar, vet, hur barnsligt det hela är. Jag skulle vilja rekommendera herrarna att taga en lustresa i sommar på Smålands enskilda järnvägar, så att ni lära känna, hurudant järnvägssystem vi ha där nere.

Herr **Samuelsson**: Herr talman! Herr Fjellman började sitt anförande med att säga, att han var förvissad om att samtliga partier här i riksdagen vilja vara med om att få ett så effektivt försvar som möjligt. Detta framgår även såväl av herr Lauréns m. fl. reservation som av utskottsutlåtandet. Utskottet säger ju, att vederbörande myndigheter torde icke uraktlåta att framlägga förslag i det syfte, motionärerna föreslå, om de anse det nödvändigt. Jag kan alltså ge herr Fjellman fullkomligt rätt i hans påstående. Då herr Fjellman sade, att herr Spångberg och hans kamrater torde ha en annan uppfattning, vill jag säga, att det är en ära för oss arbetarrepresentanter att fortfarande stå på den socialistiska ståndpunkten, att vi icke vilja vara med om att göra den borgerliga militarismen så effektiv som möjligt.

Härom dagen var en annan stor fråga uppe på dagordningen, nämligen avrustningsproblemet, i anledning av en motion av herr Lindhagen. Det spörsmålet togo icke herrarna så kraftigt på. Det brydde man sig icke om att diskutera, trots att jag anser, att det hade varit bra mycket värdigare den svenska riksdagen att mera ingående uppehålla sig vid detta spörsmål och gå in för den tanke, som utvecklades i motionen, att man skulle få en utredning till stånd rörande avrustning av det nuvarande borgerliga militärväsendet.

Här säger man, att det kommer icke att kosta några pengar, men vad sträva herrarna efter? Jo, att undan för undan få ett mycket starkt försvar. Man bryr sig icke om summornas storlek, när det gäller försvaret, men när det gäller utgifter för andra ändamål, då äro ni nog så försiktiga. Vi ha många stora sociala spörsmål, som komma fram på riksdagens dagordning. Jag är alldeles övertygad om att herr Fjellman och consortes, som vilja ha ett effektivt försvar, då komma att sätta sig emot varje tanke att bringa hjälp på det håll, där det verkligen behövs.

För min del anser jag, att riksdagen bör gå med på det uttalande för avrustning, som göres i herr Spångbergs reservation. Jag är fullt övertygad om att man på den vägen kan komma till ett resultat, och man skulle därigenom kunna spara så pass mycket pengar, att man även kunde tillgodose de stora sociala spörsmål, som för närvarande stå på dagordningen.

Det är detta, som allt framgent ligger för oss, när det gäller den borgerliga militarismen, och som gör att jag, herr talman, yrkar bifall till den motivering, som återfinnes i den av herr Spångberg vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr **Månsson** i Furuviik: Herr talman! Jag vill endast säga den föregående ärade talaren, att den uppfattning, för vilken han arbetar här, näppeligen berättigar honom att tillhöra det kommunistiska partiet, därför att var än i världen vi sett kommunismen framträda — den är flera tusen år gammal — har den alltid framträtt i form av en på den allmänna värnplikstens grund vilande militärstat. Kommunism utan militarism är någonting otänkbart. Och det är närmast med anledning av detta, som jag anser, att vi icke kunna genomföra ett fullt kommunistiskt samhälle och icke heller ett fullkomligt socialistiskt samhälle, utan det samhälle, som vi komma att genomföra, blir en blandning av kommunism, socialism och liberalism, liberalism för de fria yrkena, socialism för vissa arbetargrupper och kommunism för bönderna. Det tycker herrarna är

så märkvärdigt, men det beror på att herrarna icke ha läst historia tillräckligt. På grund av att jag håller före, att i ett blivande samhälle en mycket stor portion kommunism måste ingå, anser jag, att vi icke kunna gå med på herr Lindhagens motion om den allmänna värnpliktens avskaffande.

Vi ha förut en gång här i landet haft allmän värnplikt, och när vi hade det, hade vi ett kommunistiskt samhälle. Då var samhället rikt, och bondeklassen var bottenrik samt vände upp och ned på hela Europa, ja, stökade om med varje torva där. Om det nu var vällevnad enbart eller andra omständigheter, som gjorde det, ett faktum är emellertid, att bondeklassen slöade till och släppte den allmänna värnplikten ifrån sig. Då brast bondens ryggrad, och han gick in i slaveri under feodalismen.

Nu ha vi återigen fått den allmänna värnplikten. Den ärade talaren skall icke inbilla sig, att vi skola släppa den allmänna värnplikten en gång till. Vi ha sett, vad följderna blivit av att man förut släppt den. I varje fall är det säkert, att Ryssland icke kommer att släppa den allmänna värnplikten.

Herr Herou: Herr talman, mina damer och herrar! Under världskriget och under de ur folkets lidande stigande revolutionära rörelserna pekade kompassen onekligen dithän, att man från alla håll fann sig föranlåten och angelägen att framhålla, att det dåvarande kriget skulle vara det sista kriget. Starkt och med eftertryck lovade man, att en bestående fred skulle vinnas. Men militarismen frodas fortfarande i olika länder, och herrar Fjellman och Pehrsson i Göteborg tyckas vilja sörja för att kompassen icke inriktas åt det hållet, att kriget, dess orsaker o. s. v. avlägsnas. Deras aktion i denna fråga och militärernas önskingar i övrigt, såsom de taga sig uttryck, och rustningarna i världen, böra vid detta lag ha övertygat Sveriges folk om att vi icke ha någon förhoppning om att världskriget var det sista kriget utan att, därest vi icke förstå att taga makten från dem, som nu hava misshushållat så förskräckligt i världen, komma vi att få genomlida nya världskrig.

Det var anmärkningsvärt, att herr Fjellman ville giva sken av att det militära kustförsvarets ordnande enligt herrar Pehrssons och Fjellmans motion icke skulle vålla ökade kostnader, åtminstone icke nämnvärt, såsom han tillade. Han trodde, att därest man skulle kunna få fram ett effektivt kustförsvaret efter hans linjer utan nämnvärda kostnader, så skulle det icke vara andra än herr Spångberg och hans partikamrater, som skulle vara däremot. Vi äro tack samma för detta betyg och det gläder oss. Man har också all anledning att med hänsyn till händelserna kring 1925 års beslut samt också med hänsyn till det utlåtande, som avgivits med anledning av herrar Fjellmans och Pehrssons motion, fälla ett sådant omdöme, när t. ex. socialdemokraterna i utskottet komma med det uttalande, som de här presterat, nämligen att de icke på något vis vilja taga någon som helst saklig ståndpunkt i frågan. När herr Blomquist som talesman för dessa socialdemokrater säger, att de icke vilja fälla något omdöme om motionen, så kan jag ju förstå detta, ty det är ju icke så gott att fälla ett socialdemokratiskt omdöme om ett effektivt försvar, åtminstone icke förrän den snart sammanträdande socialdemokratiska partikonferensen har slutjusterat den socialdemokratiska ståndpunkten i frågan, vare sig det blir herr Månssons i Furuvik, herr Lindhagens, herr Per Albin Hanssons, herr Engbergs, herr Västbergs eller till äventyrs någon annan socialdemokratisk uppfattning i denna fråga, som kommer att segra. Men man skulle ju också kunna tolka detta uttalande så, att man från det hållet ännu känner sig bunden av 1925 års försvarsbeslut, och det vore ju bra att kunna få detta fastslaget bestämdare och tydligare än förut, då — jag må kunna säga det i förtroende — på en del diskussionsmöten en del socialdemokrater varit mycket angelägna om att framhålla, att partiet alldeles icke är bundet därvidlag, och

Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
kustförsvar.
(Forts.)

också angelägna att framhålla, att den mest försvarsvänliga delen inom partiet skulle få lov att justera sitt omdöme vid den kommande partikonferensen.

Vad sedan beträffar herr Månssons i Furuviik sista inlägg, där han talade om det kommunistiska samhället och där han icke ville tillerkänna oss rätten att tala om militärväsendets avskaffande, så var det i herr Månssons i Furuviik anförande många saker, som voro alldeles riktiga, *bara man tar i betraktande, att han med kommunismen menar den medeltida bondekommunismen*. Om jag nu också vill taga hänsyn till att herr Månsson i Furuviik förälskat sig oerhört i denna medeltida kommunism, skulle jag i alla fall hava anledning säga honom, att vi bolsjeviker i varje fall hava rättighet att taga den ställning till frågan, som vi intagit, så mycket mera som herr Lindhagens motion i avrustningsfrågan ju knöt an till den bolsjevikiska aktion, som gjordes med avrustningsförslaget i Genève.

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman! Det var egentligen herrar Samuelsson och Herou, som uppkallade mig att begära ordet.

Jag måste säga, att det ligger något perverst i den uppfattning, som de förfäktat. Att å ena sidan säga, att man är en renhårig försvarsnihilist och att man vill rasera försvaret, men samtidigt applådera varje försvarsökning, som Ryssland gör, det är perverst. Jag kan icke låta bli att konstatera detta. Om ni vore försvarsnihilister över hela linjen, skulle jag kunna förstå det. Ja, ni försöker förklara eder ståndpunkt genom att säga: vi vilja icke försvara ett kapitalistiskt samhälle, men vi skola gärna och villigt försvara ett socialistiskt samhälle sådant som Ryssland.

Vad är då Ryssland? Skola vi göra en analys, herr Samuelsson? Det är väl samhället, sådant det är, som bestämmer, om det är värt att försvaras eller icke. Vad är då Sovjet-Ryssland? Jag såg häromdagen en löneskala från pappersmasseindustrien offentliggjord. Det fanns där 17 olika lönegrader, och den förtroendeman för de svenska arbetarna, vilken skrivit den artikel, där denna löneskala omnämndes, sade, att en sådan differentiering av lönerna vore absolut omöjlig här i Sverige. Men i Ryssland går det. Är det socialism att ha 17 olika lönegrader, så att specialisterna ha fyra till fem gånger så mycket som grovarbetarna? Är det socialistiskt? Det är väl också socialism, när man konsekvent tagit det kapitalistiska samhällets ackordslönesystem till mönster och konsekvent infört det i hela industrien samt praktiskt taget avskaffat timlönen. Är det annat än kapitalism? Om man analyserar det ryska samhället från botten och ända upp, skall man finna, att det är en statskapitalistisk organisation och intet annat, en statskapitalistisk organisation, där industriarbetarna hava såsom arbetsgivare staten eller vissa statliga korporationer. Och vem är staten? Jo den är till 85 procent bönder, som ha ett berättigat krav på ett få billiga varor och som fara lika hårdhänt fram i sin egenskap av arbetsgivare som någonsin arbetsgivarna i de kapitalistiska länderna. Det är detta land, som ni vill försvara och som ni hurra för, trots att där icke finns allmän, lika och direkt rösträtt, vilket vi däremot ha. Ni hurra för det, trots att friheten, som alltid för arbetarna stått som något eftersträfvansvärt, där existerar endast för det härskande partiet, en liten klick, som icke utgör en procent av befolkningen en gång. Jag får verkligen säga, att man skall vara pervers, om man skall vilja försvara ett sådant system och ett sådant land och samtidigt här säga: icke en man, icke ett öre till försvaret i det egna landet.

Jag har icke lust att göra några mycket stora utgifter för försvarsändamål, men i herr Fjellmans motion finnes det en klok linje, som kommunisterna borde uppskatta. Om man nu håller på, att man icke skall överskrida de nuvarande militärutgifterna utan hellre minska dem, så innebär, såvitt jag kan förstå,

ett rörligt kustförsvar, att man kan avskaffa det dyrbara lavettage, som heter F-båtarna, och när man avskaffar dessa F-båtar, kunna vi icke bli farliga för Ryssland, då vi icke kunna fara över till den andra sidan Östersjön. Det borde kommunisterna uppskatta. Vi kunna använda de pengar, som vi få genom att slopa F-båtarna, till att skapa ett rörligt kustartilleri och flytta över artilleriet på järnvägsvagnar. Här kunna vi, om vi vilja, rationalisera, och jag har icke en sådan aktning för 1925 års beslut, som utskottet synes ha, då det icke vill vara med om förändringar, att jag icke skulle vilja vara med om att rationalisera och koppla ihop det ekonomiska intresset med försvarsintresset. För de pengar, som vi sparade genom ett slopande av de dyrbara F-båtarna, skulle vi kunna fullkomna vårt kommunikationsväsende och koppla hop kommunikationsintresset med försvarsintresset. Det kan mycket väl hända, att vi realiter finge ett mycket starkt försvar för en billigare penning och likväl finge medel till att bygga t. ex. en så önskvärd bana som ostkustbanan längre norröver, så att den kunde krypa in i Västerbotten och i tidens fullbordning även in i Norrbotten, liksom vi på åtskilliga andra punkter skulle kunna göra åtskilligt för att hålla våra kommunikationer i ett förstklassigt skick. Jag tycker, att vi icke böra anse 1925 års beslut som heligt utan säga oss, att vi vid varje tidpunkt skola göra, vad som är mest rationellt och riktigt. Jag tror för min del icke på försvarseffekten hos F-båtarna, men med tanke på vad som hände vid Gallipoli, så kan jag litet grand tro på att försvarseffekten skulle kunna ökas, utan att kostnaderna behöva stiga, om vi ginge på den linje, som innebär ett rörligt kustförsvar och inskränkning av pansarbåtsförsvaret. Jag tycker därför, att det är beklagligt, att utskottet icke kommit till annat resultat än det, vartill det kommit.

Jag skall emellertid icke framställa något yrkande, men jag har velat anteckna detta till kammarens protokoll.

Herr **Månsson** i Furuviik: Herr talman! Jag vill icke alls förbjuda herrarna att taga på denna fråga som ni vilja, och när herr Herou säger, att jag icke bör förbjuda bolsjevikerna att taga på denna fråga, som de vilja, så är det riktigt, om ni kalla eder bolsjeviker. Då äro vi eniga. Men när ni tillägna eder kommunismens namn, arvet från bondeklassens stoltaste tider, det är då, som jag protesterar. Det är därom striden gäller.

För övrigt vill jag endast rätta ett misstag. Under den senaste medeltiden fanns ingen kommunism annat än Ditmarskenböndernas i Slesvig och de schweiziska böndernas. Det var de enda kommunistiska samhällen, som då funnos. Men de krossade också var och en, som närmade sig dem, och det utan vidare på klockslaget. De hade icke den allmänna värnplikten avskaffad. De togo nattvarden, när de drogo ut i kriget, och svuro på att de icke skulle återvända hem, om de icke segrat, och svuro på att de icke skulle skiljas, förrän alla sårade voro ihjälslagna, att aldrig göra fångar, att slå ihjäl sidokamraten, om han tröttnade eller sjuknade och gav tecken till att han ville ha pardon. Det var alltså ungefär den militarism, som numera Ryssland har. Jag vill härmed skarpt poängtera, att jag icke här sagt något emot Ryssland. Jag anser, att det system, man där byggt upp, varit det enda möjliga och till stor lycka för Europa under de förhållanden som varit rådande.

Jag vill emellertid säga till de svenska s. k. kommunisterna, att skola de använda den kommunistiska beteckningen, så skola de nu efter tio år börja göra skäl för namnet. Vi ha verkligen en kommunistisk lämning här i Sverige, de bohuslänska fiskarnas. De ha hållit på i två årtusenden och klarat sig på kommunistisk bas, och nu ha vi en ny grupp i Hebyortens bönder, som börjat frigöra sig på samma sätt. Det är på tiden, säger jag, att ni verkligen försöka göra åtminstone så mycket som att arrendera en pappersmassfabrik

Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
kustförsvar.
(Forts.)

Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
kustförsvar.

(Forts.)

eller bygga en fabrik eller överhuvud taget göra någonting för att etablera ett kommunistiskt samhällsskick och icke bara demonstrera, ty det är väl ändock meningen, att det skall vara någon verklig kommunism, som den gamla var, och icke bara en mat- och pratkommunism.

Herr **Samuelsson:** Herr talman! Jag vill från början meddela herr Fabian Månsson, att han icke längre skall söka vara någon läromästare för oss. I min ungdom läste jag en broschyr »Kan Sverige försvara sig», som var författad av honom. Vad skrev han där om den allmänna vämplikten? Jo, han skrev, att det var nationens, landets största förbannelse. På den tiden kunde vi taga lärdom av honom, men herr Fabian Månsson har sedan dess läst alltför mycket historia. Detta om detta.

Jag såg, hur de borgerliga representanterna med förtjusning mottogo herr Lövgrens i Nyborg anförande, därför att han i hela detta anförande rackade ned på arbetarstaten Ryssland och arbetarna i detta land. Det var något för borgarna. Det behöva de icke göra själva, utan det gör en hel del av arbetarnas representanter här i riksdagen. Men när herr Lövgren talade om förhållandena i Ryssland, så vill jag meddela herr Lövgren, att jag i dagarna läst en redogörelse, som avlämnats av Svenska järnvägsmannaförbundets delegater, som senast varit över i Ryssland. Det fanns icke en enda kommunist i denna delegation utan endast fullt rättrogna socialdemokrater, såsom vårt förbunds ordförande, herr Forslund, som själv varit med om att nedskriiva denna rapport, en man som jag förmodar, att ingen av fackföreningsfolket kan anse vara kommunistiskt anstucken. Vad säga dessa delegater om förhållandena i Ryssland? Jo, deras uttalanden gå alldeles tvärt emot vad herr Lövgren i Nyborg sade i sitt anförande. De säga i slutet av sin rapport, att de hoppas, att alla krafter må hjälpas åt, så att det nödvändiga återuppbyggnadsarbete, som pågår i Ryssland, må kunna fortsättas. När herr Lövgren i Nyborg vill beteckna oss såsom perversa, så gör han detsamma med Forslund och med hela denna socialdemokratiska delegation av förtroendemän från järnvägsmannaförbunden i Sverige, Norge och Danmark samt Hansson i Gruvarbetarförbundet, Strand i pappersmasseindustriarbetarförbundet och de andra, vilka samtliga hava en annan uppfattning. När herr Lövgren till borgarnas jubel rackar ned på arbetarna i Ryssland, så får jag säga, att jag tror, att finge dessa delegater komma till tals med herr Lövgren, så skulle dessa, trots att de äro hans egna partikamrater, icke giva honom något annat svar rörande förhållandena i Ryssland än det, han fått av mig, som dock icke varit där sedan 1921. Dessa andra hava dock nyligen varit där. Jag vill säga, herr Lövgren, att det borde icke anstå en arbetare att på detta sätt beljuga de ryska arbetarna och ställa sig i bräschen tillsammans med borgarna i kampen mot Ryssland.

När herr Lövgren i Nyborg så säger, att vi skola icke tala om avrustning, vi, som själva såsom kommunister arbeta och sträva för att försvara arbetarklassens intressen, så är detta, herr Lövgren, ingenting annat än ett bevis på, hur ni socialdemokrater gått ifrån edra föregående ståndpunkter. Man kan läsa i protokollet för 1905 års partikongress, som jag åberopat förut i riksdagen, huru herrar Charles Lindley och Lindblad — vilka nu sitta i första kammaren — då sade: »Sverige är kapitalistiskt; ett kapitalistiskt Sverige vilja vi icke försvara. Men giv oss ett arbetarklassens Sverige, och, vid Gud, vi skola försvara det.» Det var toner, som överensstämma med vad som ännu är vår uppfattning. Det betyder, att vi fortfarande stå kvar på den gamla socialistiska uppfattningen härvidlag.

Herr **Fjellman:** Herr talman! Herr Blomquist höll fast vid, att vi skulle hava *begärt genomgripande förändringar*. Jag vill bara påpeka, att det hava

vi aldrig begärt, utan vi hava endast begärt, att man skulle se, om det icke kunde tillföras kustartilleriet ett värdefullt krafttillskott genom dessa kanoner, som stå på de gamla pansarbåtarna.

Herr Månsson i Furuvik gjorde sig skyldig till en missuppfattning rörande sättet för järnvägsartilleriets användande. Han talade om den långa tiden för avbröstningen av kanonerna. Man kan var som helst på järnvägsspåret använda järnvägsvagnen som lavett och skjuta därifrån. Det är icke heller »gam-malmodigt», ty Nordamerikas förenta stater hava på senare tiden infört detta vapenslag.

Så nämnde herr Lövgren i Nyborg om pansarbåtarna och sade, att han icke tillerkände dem så stor betydelse. Jag vill säga, att järnvägsartilleriet kan icke ersätta flottan men väl komplettera densamma.

Vad jag vill komma till, är en undersökning, huruvida icke de kanoner, som stå på de mindervärdiga pansarbåtarna, skulle göra större nytta för rikets försvar i dess helhet, om de användes för kustförsvaret, än vad de nu kunna göra. I varje fall kunde de komma långt tidigare till användning vid en mobilisering än vad de kunna göra nu.

Herr **Holmström** i Gävle: Herr talman! Min bankkamrat, som i politiskt hänseende befinner sig betydligt längre till vänster om mig, än vad som angives av hans plats här bredvid mig i kammaren, talade om en kompassnål, som svängde mellan olika grader av försvarsvilja. Han överförde så denna bild till resonemanget om olika grader av försvarsovilja. Och till slut kom hans kompassnål att svänga mellan socialism och kommunism. Det tycks vara en ganska orolig svängning därvidlag.

Det synes bliva alltmer vanligt i kammaren, att man begagnar nästan alla frågor till att åstadkomma en uppgörelse mellan socialister och kommunister om vilka, som äro de mest renhåriga arbetarrepresentanterna. Därvid kommer man ideligen att resonera om förhållandena i Ryssland. Jag tror, att det vore lyckligt, om vi kunde slippa att åhöra dessa inre uppgörelser i kammaren. Dessa uppgörelser böra förläggas till annan plats.

Det var emellertid icke för att säga detta, herr talman, som jag begärde ordet, utan det var för att förklara min fulla anslutning till herr Fjellmans synpunkter.

Herr **Herou**: Herr talman! Jag har för min del ingenting att invända mot den delen i min bankkamrats yttrande, där han säger, att vi icke skulle beröra andra än föreliggande frågor. Jag har heller icke tagit upp andra partiets ställning till skärskådande på annat sätt än i samband med denna fråga. Om andra talare därifrån flyttat över till Ryssland med dess »17 olika lönegrader» o. s. v., kan det icke hjälpas, att det även för vårt vidkommande blivit nödvändigt att taga upp en del till bemötande.

När herr Månsson i Furuvik envist framhärdat i att vilja göra debatten till en fråga, vem som har rätt till patent på det kommunistiska namnet för sin rörelse, då ber jag ändå att ännu en gång få taga upp den saken och framhålla, att det var egentligen en liten fredstrevare för att vi skulle slippa sådana ovidkommande saker, när jag sade, att vi *bolsjeviker* hade egentligen rätt att göra eller säga det och det. Men då herr Månsson i Furuvik trots min hänsyn ändå fortsatte som förut, vill jag säga, att jag icke menar annat än att vi hava rätt att bära den kommunistiska beteckningen. Jag hänvisar herr Månsson till det kommunistiska manifestet och slutorden i detsamma. Om han uppmärksam samt läser igenom detta, skall han finna, att vi maxister hava rätt att bära den kommunistiska beteckningen.

Vem som sedan är mest representant för pratkommunismen, vi eller han, där-

Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
kustförsvar.
(Forts.)

Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
kustförsvar.
(Forts.)

om må historien döma. Men jag tror icke, att man med någon som helst rättvisa kan göra gällande av, att kommunisterna i de olika länderna bara pratat. I de länder, där det mognat till avgörande, har det visat sig, att det funnits kommunister, som vågat mera än prat och som vågat taga konsekvenserna av sin lära.

Det är alldeles riktigt, att vi hålla på ett försvar och till och med hålla på den allmänna värnplikten, *där varest vi för vår del anse, att arbetarna och bönderna hava makten.* Herr Månssons i Furuviik yttrande innebär ett klart och tydligt erkännande av, att det är ingen begreppsmotsättning, när vi säga, att *Ryssland är det naturligt, att arbetarna och bönderna gå in för att försvara sig, så länge de hava motståndare.* Men det är också lika begripligt, att vi, när vi nu befinna oss i en situation, där vi kunna säga, att *arbetarna och bönderna icke hava makten, att vi i denna situation vilja riva sönder en organisation, som endast kan gagna våra motståndare.*

Jag skall icke vid detta tillfälle föra in debatten på rysslandsfrågorna i den utsträckning, som jag kanske kunde hava anledning att göra, på grund av herr Lövgrens i Nyborg anförande. Jag hade annars möjligheter till det, ty jag har vid olika tillfällen rest där ute, och jag vet rätt så väl, hur de, vilka veta och förstå minst om förhållandena där, ivrigast lägga upp den ena lögnen efter den andra om förhållandena där. Men när herr Lövgren i Nyborg frågar: Är det socialism med 17 olika lönegrader? då vill jag fråga: Hur många lönegrader finnes det i Sverige? Naturligtvis betydligt många flera, från inkomsttagare, som hava 50,000, 60,000, 100,000 kronor per år, och till lantarbetarna, som hava ettusen. Bara i statens verk ha vi 32 lönegrader. Ryssland är dock det enda land, där lönerna äro begränsade, för dem som tillhöra de maktägande, så att t. ex. presidenten i Ryssland har 225 rubel i månaden, vilket är den högsta lönen för kommunister i någon ställning. Att de sedan icke kunna förmå motståndare, d. v. s. icke-kommunister, experter och andra, som de behöva, att tjäna sig för samma låga lön, bör icke vara något, som man har anledning att lasta dem för.

I själva sakfrågan påvisade jag, hur många socialdemokratiska ståndpunkter det fanns. *Här hava i denna debatt om det rörliga kustförsvaret herr Månsson i Furuviik som en sakkunnig socialdemokratisk representant i den fråga, det här gäller, och herr Lövgren i Nyborg som en annan sakkunnig gått fram på två olika linjer.* Herr Lövgren i Nyborg anser, att ett rörligt kustförsvar är en mycket god idé, under det att herr Månsson i Furuviik anser det vara fullständigt värdelöst. Det behöves icke något mera för att visa, att herrarna egentligen hellre än att söka konstruera någon meningsmotsättning i vår ståndpunkt, i stället borde reda upp sina egna meningsmotsättningar.

Herr Månsson i Furuviik: Herr talman! Jag ber om ursäkt, om jag skulle något hava bidragit till att föra in främmande länder i debatten. Principiellt bör ju ett främmande lands namn aldrig nämnas i en debatt som denna. Det är givet. Men jag minns icke, om jag nämnde Ryssland eller icke. I varje fall var det icke meningen. Jag ville bara fastslå, att historien i alla tider visat, att anhängarna av ett kommunistiskt system kunna icke på samma gång vara motståndare till den allmänna värnplikten. Det är fullkomligt omöjligt. Det vore som att vilja gå men icke hava några ben. Hela kommunismen vilar på den allmänna värnplikten. Och i samma ögonblick, som vi hava ett sådant parti i kammaren, vad tror herr Samuelsson blir följden? Det blir naturligtvis genast en mobilisering av alla arbetarledare, en tvångsmobilisering, en kurs mot vårt gamla fädernesamhälle, förbud mot fattigdom etc.

Det är klart, att ett sådant parti icke kan regera i Sverige utan allmän värnplikt. Att jag själv en gång i världen har citerat den gamle Hörup och in-

stämt med honom däri, att om den allmänna värnplikten är demokratisk, så är koleran det också, ty den träffar alla, det är en sak för sig. Det är en sak, som jag en gång yttrade i efterhärming av den gamle Hörup, när jag ännu stod under liberalismens förbannelse. Jag har sedan läst en hel del historia, lärt känna gamla samhällen och ändrat uppfattning åtskilligt. Jag torde hava rätt att ändra den, jag såväl som andra.

*Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
kustförsvar.
(Forts.)*

Herr Västberg: Herr talman! Det är bara för att även en pacifistisk röst skulle få göra sig hörd i den diskussion, som här förts mellan socialdemokrater och kommunister, som jag begärt ordet. Jag måste deklarerera den uppfattningen, att allt vad militärförsvar heter, både det, som representeras av den borgerliga militarismen, och det, som företrädes av den proletära diktaturens anhängare, är ingenting annat än strunt, rena rama strunten ur försvarssynpunkt. Vi hava kommit till den punkten, att det är tekniken, som nästan uteslutande är bestämmande. Det är icke massorna, som spela huvudrollen, det är icke massornas utbildning, som har betydelse; utan det är tekniken, och denna behärskas nu av ett fåtal personer. En enda dåre skulle kunna släppa lös bacillerna över människorna, och ett tjog vettvillingar med bombplan kan utplåna stora städer o. s. v. Det är detta, som man icke vill erkänna på borgerligt håll, och det är detta, som man icke begriper inom det kommunistiska lägret.

Det är fullkomligt meningslöst både att tala om det proletära försvaret, byggt på militära medel, och att tala om ett nationellt försvar, byggt på militär teknik. Tekniken har marscherat förbi den gamla nationella uppfattningen. Det är detta, som jag vill deklarerera för min personliga del. Jag vet visserligen, att jag är en ropandes röst i en stor öken av traditionsbundna människor. Men det är en sak, som jag anser vara mycket viktigare än militarismen, nämligen att man skulle få en avväpning av våldsideerna, att man skulle få människorna att resonera en smula realistiskt. Det gäller såväl de inre problemen, arbetsmarknadens problem, som problemen mellan folken och nationerna. Vi komma aldrig någon vart, om vi skola bygga upp ett samhälle eller bygga upp intressekampen mellan människor och folk just på de tekniska, de materiella resurserna för ödeläggelse mot varandra, ty denna ödeläggelse måste drabba alla parter, omöjliggöra allt framstegsarbete och hota kulturen själv. I en tid, som känner till alla dessa olika slag av gaser och alla dessa andra olika slag av förstörelseredskap, vilka det finnes tillräckligt många galna människor, som veta att utnyttja, i den tiden är det alldeles meningslöst att tala om att man skall bygga på ett starkt försvar, på fasta kustpositioner eller på ett rörligt kustartilleri, ty bägge äro lika betydelselösa.

Jag skall också säga herr Samuelsson en sak, nämligen att han läser järnvägsmannaförbundets ryska rapport som f—n läser bibeln. Om man håller sig till det faktiska materialet i rapporten, stå där alla uppgifter, som nämnts av herr Lövgren i Nyborg, och där finnas ytterligare en massa uppgifter i samma riktning. Men herr Samuelsson håller sig bara till ett allmänt vänskapligt omdöme, att arbetarna i alla länder böra söka att moraliskt understödja Ryssland, att det får leva för sig självt och efter sitt system försöka bygga upp en ny värld. Men i övrigt kan man icke utnyttja denna rapport exempelvis för påståendet, att sovjetriket skulle vara ett föregångsland eller i något väsentligt avseende bättre än de sämst ställda europeiska länderna, och framför allt icke för påståendet, att det på någon punkt kan mäta sig med vårt eget land, som stått utanför kriget. Enligt rapporten har man blott och bart kunnat konstatera, att Ryssland nu lyckats närma sig förkrigsnivån. Men då man vet, att Ryssland som industriellt och agrarland före världskriget var betydligt efter genomsnittet i Europa, så begriper man, att detta resultat av ett tioårigt

sovjetstyre icke är så lysande, att det kan utgöra ett föredöme för svensk arbetarrörelse och svensk demokrati.

Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
kustförsvar.
(Forts.)

Herr **Lövgren** i Nyborg: Herr talman, mina herrar! Det borde ankomma på en arbetarrepresentant här i kammaren att hålla sig någorlunda till sanningen och icke i en annans anförande lägga in saker och ting, som icke finnas däri. Men herr Samuelsson hade den fräckheten att i mitt anförande inlägga en hel rad av saker, som icke funnos där. Det finnes icke en enda smädelse mot Ryssland i mitt anförande, men det finnes ett konstaterande av fakta, ett konstaterande av fakta, som herr Samuelsson själv icke kan förneka. Då skall herr Samuelsson försöka att någorlunda hålla sig på fasta marken och till verkligheten och icke fantisera på detta sätt. Det tycker jag, att man kan begära av en kammarledamot, då han uppträder mot en annan kammarledamot.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Åtskilliga av kammarens strateger hava här givit oss till livs sin uppfattning, huru Sveriges kustförsvar lämpligen borde ordnas, och några hava givit oss till livs en del saker, som kunna hava stort intresse men som icke hava så mycket med denna fråga att skaffa.

Man har framhållit önskvärdheten av att placera några kanoner på tåg, som kila runt om kusterna för att skydda dem. En talare, herr Lövgren i Nyborg, ville däri finna en anledning att avskaffa vårt sjöförsvar. Det borde ersättas med tåg, som ginge ikring. Det förutsätter, att vi lägga om vårt järnvägsnät, så att det går kring kusten. Ponera, att vi verkligen följde herr Lövgrens i Nyborg locktoner och ginge in för ett försvarssystem av den typen. Vad bleve följderna? Tro herrarna verkligen, att en fiende skulle överhuvud känna sig besvårad av alla kanonerna på järnvägstågen? Nej, ty det finnes andra sätt att komma oss till livs. Vad skulle nämligen en förnuftig fiende göra? Jo, han skulle taga sin flotta och med hjälp av den se till, att vår import och export över sjön bleve fullkomligt stoppad. Herrarna minnas, hur det var under krigsåren. Då fingo vi till vårt land tack vare den s. k. ententens tillmötesgående vad vi beräknades hava behov av för eget bruk. Ni minns, hur pressade vi voro under de tiderna, och kan förstå, vad följderna skulle bliva, om ingenting av allt detta komme in i vårt land. Jag vågar påstå, att efter sex månader skulle vi vara ganska tillmötesgående utan att ett enda skott behövt lossas vare sig från kusten eller från något fartyg.

Jag håller före, att är det så, att kammaren har något större intresse att lägga ned något för vårt lands kustförsvar, finnes det många andra saker, som påkalla detta, så att vi säkerligen icke behöva gå utanför den ram, som upprättats av myndigheterna, och höra på locktoner från motionärer, som säkerligen äro ganska illa informerade i denna fråga.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Samuelsson**: Jag bara konstaterar, att när det gäller smädelser mot Ryssland, då vill man icke vara med om att det verkligen är smädelser, utan då är det bara fakta, man här drar fram, och man anser det icke rimligt, att det sagts för att småda arbetarstaten Ryssland. Det hör man jämt och samt, och det skulle vara märkvärdigt, om icke herr Lövgren i detta fall skulle ha samma uppfattning. Herr Lövgren gjorde exempelvis på samma sätt som järnvägsdelegationens rapport, som talade om, att man i Ryssland har så och så många yrkesgrupper och så och så många löneintervaller, men denna påpekar, varför man har det i Ryssland. Man kan ha full förståelse för dessa socialdemokrater, som varit över, när de meddela, varför det är nödvändigt att hava detta i Ryssland. Då är man inne på rätt linje, men inte framdrar man detta som exempel på att man där har värre anarki än t. ex. här i Sverige i vad det gäller arbetarklassen, som herr Lövgren gjorde i sitt anförande. Nog förstå

vi allt för väl, vad både herr Lövgren och konsorter syfta på med sina ständiga angrepp på Ryssland. Herr Lövgren sade även i sitt anförande, att det icke var att smäda, om man påstod, att Ryssland icke tillät några andra partier. Det var ingen smädelse, det var fullt riktigt, enligt herr Lövgrens uppfattning.

*Ang.
kustartilleriets
omorganisa-
tion till rörligt
kustförsvar.
(Forts.)*

Jag vill till sist säga till herr Fabian Månsson, att när han här säger, att jag haft anledning ändra mig i likhet med en del andra här i kammaren, så är det säkerligen fullkomligt riktigt. Och jag är alldeles övertygad om att jag icke säger för mycket, då jag säger, att herr Månsson står icke ensam bland socialdemokrater, som ändrat sig i fråga om denna sin socialistiska uppfattning. Men om det i detta fall, när det gäller socialdemokratien, har skett på grund av att han läst för mycket historia, kan jag icke yttra mig om. Det kanske herr Månsson ser klarare än jag. Men herr Månsson är icke ensam om att hava ändrat sig. Och det är bara bra, att han inför kammaren här erkänner sig hava gjort detta, sedan han skrev broschyren »Kan Sverige försvara sig?»

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde först propositioner i fråga om utskottets hemställan, nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Vidare gav herr talmannen beträffande motiveringen propositioner å de i sådant avseende under överläggningen framkomna yrkaderna; och blev utskottets motivering av kammaren godkänd.

§ 8.

Härefter upptogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om bestämmelser rörande val av suppleanter för kommunal- och stadsfullmäktige.

*I fråga om
val av
suppleanter
för kommunal-
och stads-
fullmäktige.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 215, hade herr *Andersson* i Igelboda föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring av gällande bestämmelser i förordningarna om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad samt om kommunalstyrelse i Stockholm, att vid val av kommunal- och stadsfullmäktige jämväl suppleanter skulle utses att inträda såväl vid ordinarie ledamots avgång som vid inträffande förfall för denne.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet vora emellertid fogade reservationer:

av herrar *Akerberg*, *Borg* och *Andersson* i Igelboda, vilka yrkat bifall till motionen; samt

av herrar *Per Andersson* och *Johansson* i Kälkebo.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Andersson* i Igelboda: Herr talman! År 1913 beslöt riksdagen på grund av enskild motion att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande införande av suppleanter inom stadsfullmäktige. Med anledning av den skrivelse, som på grund av detta beslut avläts till Kungl. Maj:t, verkställdes det en utredning, och, sedan yttranden inhämtats rörande denna fråga

*I fråga om
val av
suppleanter
för kommunal-
och stads-
fullmäktige.
(Forts.)*

från olika myndigheter, framlade Kungl. Maj:t för 1918 års lagtima riksdag förslag om införande av denna suppleantinstitution såväl beträffande stads- som kommunalfullmäktige. Konstitutionsutskottet tillstyrkte vid detta tillfälle Kungl. Maj:ts förslag, dock med en annan valordning än den, Kungl. Maj:t föreslagit, och denna kammare biträdde konstitutionsutskottets förslag utan någon egentlig debatt och utan votering. Frågan föll emellertid på grund av första kammarens beslut och har sedan dess icke ånyo blivit upptagen, förän jag vid årets riksdag framlade en motion med samma yrkande, som återfinnes i 1913 års riksdagsskrivelse. Vid behandlingen av denna motion i konstitutionsutskottet har nu utskottet med stor majoritet avstyrkt motionen och har för denna sin ståndpunkt anfört vissa skäl, som jag här i största kort- het skall söka bemöta. Jag vill förutskicka, att frågan ju för denna riksdag är fallen, då första kammaren redan biträtt konstitutionsutskottets förslag, men jag anser mig ändå böra i denna kammare i någon mån försvara det förslag, som jag i motionen framlagt, för att om möjligt hålla öppet för mig att kunna komma tillbaka till frågan en annan gång, om det blir mig till- låtet.

Konstitutionsutskottet anför till en början, att denna fråga icke numera har samma betydelse som tidigare på grund av att stadsfullmäktige numera ej ut- göra valkorporationer för förstakammarvalen. Ja, det är ju riktigt detta, att frågan måhända i någon mån har förlorat betydelse på grund därav, men jag vill dock erinra om att det är endast fallet beträffande sex stadsfullmäktig- korporationer, vilka före 1918 också voro valkorporationer vid förstakammar- valen. Men för alla de andra städerna har detta argument ingen betydelse. Jag vill också i detta sammanhang erinra om en annan motion, som jag väckt vid denna riksdag, nämligen en motion, vari jag yrkar, att rösträttsåldern för elektorsval och landstingsmannaval skulle sänkas och sammanfalla med röst- rättsåldern för kommunala val. Jag tror nu icke mycket på att denna senare motion kommer att bifallas i år, men jag är övertygad om att förr eller senare skall riksdagen komma till insikt om det oförnuftiga i det system, som i detta hänseende för närvarande är rådande, och biträda mitt förslag om en lika röst- rättsålder vid kommunala val och landstingsmannaval. Om detta kommer att ske, kan jag sedan icke längre finna någon förnuftig mening i att bibehålla elektorsinstitutionen, utan komma väl i så fall stadsfullmäktige i de större städerna, som ej deltaga i landsting, att ånyo bliva valkorporationer för val till första kammaren. Men att överlämna dessa förstakammarval till stads- fullmäktige utan att det finns suppleanter, som kunna rycka in vid förfall, torde vara rätt så vanskligt. Jag tror mig sålunda kunna säga, att frågan alltjämt har samma betydelse, som den hade, då den behandlades i riksdagen 1913 och 1918.

Ett annat skäl anför även konstitutionsutskottet för att frågan icke nu- mera skulle vara så aktuell, och det är, att kommunikationsväsendet har ut- vecklats under de senaste åren så, att det skulle vara lättare för fullmäktige att besöka sammanträdena, även om de tillfälligtvis vistades på annan ort. Ja, det är ju sant, att detta har någon betydelse. Men å andra sidan måste man erkänna, att den kommunala verksamheten har i så hög grad utvecklats, att behovet av suppleanter med hänsyn därtill har ökat i så pass hög grad, att detta mycket väl uppväger den lättnad för de ordinarie ledamöterna att in- ställa sig, som det förbättrade kommunikationsväsendet kan utgöra.

Sedan övergår utskottet till att framföra några principiella invändningar emot suppleantinstitutionen och säger därvid till en början, att »ett införande av denna institution torde uppmuntra det mångsysslande på det offentliga li- vets områden, som nu ofta förekommer». Ja, om konstitutionsutskottet hade dragit ut konsekvenserna av denna sin ståndpunkt, skulle det givetvis varit

med om att avskaffa suppleanterna i nämnder och styrelser inom kommunerna, ty i detta hänseende kan man kanske tala om mångsyssleri. Om en person t. ex. tillhör kommunalnämnden, fattigvårdsstyrelsen, barnvårdsnämnden, pensionsnämnden, taxeringsnämnden och kanske en hel del andra nämnder och styrelser, *då* kan man tala om mångsyssleri, som kan vara till skada för den kommunala förvaltningen. Men ingen vill väl egentligen påstå, att det mångsysslande, som består däri, att en person t. ex. tillhör kommunalnämnden och kommunalfullmäktige eller fattigvårdsstyrelsen och kommunalfullmäktige, eller båda dessa nämnder och kommunalfullmäktige, skulle innebära något skadligt för den kommunala förvaltningen. Och det kan väl heller icke med hänsyn till sambandet mellan församlingarnas och kommunernas ekonomi vara till skada, om en och samma person tillhör skolråd och kommunalfullmäktige eller kyrkoråd och kommunalfullmäktige. Detta kan endast vara till nytta enligt min mening. Och om så är fallet, så faller också konstitutionsutskottets resonemang i detta hänseende fullkomligt sönder. Det finns ingen grund vidare för det påståendet, att införandet av suppleantinstitutionen vid fullmäktige skulle uppmuntra mångsyssleri. Jag vet, att åtminstone några av dem, som utgöra konstitutionsutskottets majoritet, i detta hänseende hava åsyftat det förhållandet, att åtskilliga av riksdagens ledamöter också tillhöra stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige i sina hemorter. Ja, jag vet nu icke, om det mångsysslandet kan vara till någon skada för den kommunala förvaltningen. Jag kan gärna vara med om att kommunerna nog reda sig mycket bra utan denna medverkan från riksdagsmännen, men jag vågar bestämt påstå, att riksdagsarbetet skulle bliva lidande av, om riksdagen bleve renrensad från kommunalmän. Där tror jag, det är värdefullt, att vi ha just detta kommunala inslag.

Vidare anför konstitutionsutskottet, att ett införande av suppleantskap kan komma att undergräva ansvarskänslan hos de ordinarie fullmäktige. Utskottet säger i detta hänseende, att »systemet skulle kunna leda därhän, att en fullmäktig på grund av egen bekvämlighet, önskan att slippa deltaga i avgörandet av viss fråga eller annan dylik orsak komme att nu och då undandraga sig fullgörandet av sitt representantskap». För min del tror jag icke, att så skulle bli fallet. Jag är övertygad om, att var och en, som är intresserad för sitt uppdrag och önskar fortsätta med detsamma, icke skulle komma att undandraga sig sina förpliktelser, även om det finnes suppleanter. Rena självbevarelsedriften skulle förhindra dem att göra detta, ty de måste resonera som så: skolkar jag från sammanträdena och låter suppleanten sitta i stället, så riskerar jag att vid nästa val bliva fockad av mina valmän, och att de i stället komma att taga min suppleant som ordinarie ledamot. Sälunda tror jag icke alls på att detta resonemang håller streck.

Jag vill emellertid redan nu ingå på ett bemötande av en invändning, som antagligen kommer att göras här. Den har gjorts i utskottet, och det är möjligt, att den kommer att upprepas här i kammaren. Något av detta skymtar ju också i utskottets utlåtande. Man fruktar, att därest det finnes suppleanter att tillgå, skulle en ledamot, som av en eller annan anledning icke ville vara med och påtaga sig ansvaret för en viss frågas avgörande eller eventuellt kände med sig, att hans uppfattning i en viss fråga icke stode i överensstämmelse med valmännens uppfattning, helt enkelt komma att dra sig för att deltaga i beslutet och i stället låta suppleanten tjänstgöra vid denna frågas behandling. Jag tror, att ett bifall till motionen icke skulle komma att hava någon egentlig betydelse i detta hänseende, ty ingen har väl tänkt sig, att en ledamot skulle kunna gå ifrån bara vid en enda frågas behandling, utan det skulle endast vara vid förfall för hela sammanträdet, som suppleanten skulle inträda. Men även om så skulle vara, att en ledamot, som känner med

*I fråga om
val av
suppleanter
för kommunal-
och stads-
fullmäktige.
(Forts.)*

*I fråga om
val av
suppleanter
för kommunal-
och stads-
fullmäktige.*

(Forts.)

sig, att han i en viss fråga har en annan uppfattning än det stora flertalet av dem, som sänt honom till fullmäktige och som han representerar, skulle undandraga sig att deltaga i beslutet och låta en annan sitta vid denna frågas behandling, så anser jag, att därmed icke skulle ske någon olycka. Man bör nämligen komma ihåg, att fullmäktigeinstitutionen är bara en representant för menigheten. De ursprungliga beslutande församlingarna voro ju förut på landet sockenstämman och kommunalstämman och i städerna allmän rådstuga. Jag tror, att vi litet var skulle velat vara med om att bibehålla dessa former för besluts fattande, därest det icke stötte på praktiska olägenheter, ja rentav omöjligheter, att upprätthålla denna form för besluts fattande. Men fullmäktige äro ju ingenting annat än representanter för menigheten, som skola besluta å menighetens vägnar, och då skola naturligtvis också besluten vara i överensstämmelse med denna menighets uppfattning. Jag kan icke finna någon olycka i att en person, när han i en fråga kommit till en annan uppfattning än det stora flertalet av den menighet, som han representerar, låter bli att deltaga i beslutet. Som förhållandena nu äro, är det icke alldeles säkert, att de s. k. rakryggade representanterna bli de, som hava fördelar av det nuvarande systemet, och att det skulle vara de mera undfallande, som skulle komma att få nytta av suppleantsystemets införande. Om vi se på förhållandena, sådana de äro i våra kommuner, skulle man där kunna åberopa många exempel på hurusom personer, som varit rakryggade och stått för sin mening, även om de kommit i motsatsställning till sina valmän, och vid fullmäktigsammanträdena förfäktat denna sin mening, vid nästa val skickats i väg, under det att de mera medgörliga, de som vilja ställa sig väl med valmännen och höra sig för, vad dessa tycka om det och det, och följa valmännens uppfattning vid beslutens fattande, de hava alla utsikter att stå väl hos valmännen och bliva återvalda. Det system, vi nu hava, kan därför lätt leda därhän, att de rakryggade bli utstängda ur fullmäktigförsamlingen, under det att de mera medgörliga få sitta kvar.

Jag har i min motion åberopat någonting, som även åberopades i propositionen 1918 och återgavs i utskottets utlåtande då, nämligen att fullmäktigeinstitutionen skulle vara till nytta även i det avseendet, att därigenom skulle man få en grupp personer, som genom sitt suppleantskap då och då skulle få deltaga i fullmäktigsammanträdena och på så sätt vara skolade och beredda att rycka in, då en ordinarie ledamot avginge. Detta har utskottet bemött och framhållit, att för att man skulle nå detta syfte, bleve det nödvändigt att ha en mycket stor grupp suppleanter, och detta skulle i sin tur kunna medföra, att suppleanterna, som inkallades, icke skulle tillhöra samma meningsskifning som den ordinarie ledamoten. Detta beror ju uteslutande på valmetoden, och det finns här valmetoder — dels den, som Kungl. Maj:t föreslog 1918, men även den metod, som utskottet då föreslog — som verka därhän, att man utan att behöva hava alltför stor grupp suppleanter kan trygga, att alltid personer från samma meningsriktning som den ordinarie ledamoten skulle rycka in i den ordinarie ledamotens ställe, men även att samma suppleanter skulle kunna rycka in för olika ledamöter, så att det sålunda skulle kunna bli ett begränsat antal suppleanter, som i första hand skulle komma att tjänstgöra för de ordinarie. Den saken är emellertid en valteknisk fråga, som mycket lätt går att ordna. Och jag vill erinra om att jag icke föreslagit en direkt lagstiftning utan hemställt om utredning och förslag från Kungl. Maj:ts sida. Och jag tror, det skulle vara ganska lätt för Kungl. Maj:t att finna en valmetod, som å ena sidan giver trygghet för att suppleant, som inrycker, alltid tillhör samma meningssgrupp som den ordinarie ledamoten, och å andra sidan att endast ett fåtal suppleanter i första hand skulle tjänstgöra för frånvarande ledamöter.

Konstitutionsutskottet säger, att detta system skulle komma att tynga fullmäktiges arbete, då man icke kan förutsätta, att suppleanterna skulle hava tillfälle att sätta sig in i de frågor, som skulle behandlas, på samma sätt som fullmäktiges ordinarie ledamöter hava tillfälle att göra. Ja, den som känner till huru det är, i synnerhet i våra landskommuner, måste nog säga sig, att även de ordinarie ledamöterna många gånger icke haft tillfälle att sätta sig in i de frågor, som behandlas av fullmäktige. Det är endast ett fåtal kommuner, som låta trycka sina förslag och utsända dem till fullmäktiges ledamöter i förväg. Regeln är ju den, att fullmäktigeledamoten endast får en föredragningslista, där ärendena finnas upptagna, men han har många gånger icke hört talas om ärendena, förr än han kommer till fullmäktigsammanträdet. Så att i det hänseendet tror jag, att suppleanterna komma att stå ungefär på samma ståndpunkt som de ordinarie ledamöterna. Dessutom få vi ju komma ihåg, att om vi gå och granska våra kommunala korporationer, så skola vi finna, att många ledamöter i styrelser och nämnder icke fått plats i fullmäktige. Nämnder och styrelser äro många, och i de fall, då man delar upp mandaten på ett flertal medborgare inom samhället och kommunen, kunna icke alla, som tillhöra nämnder och styrelser, få plats i fullmäktige, utan åtskilliga stå på valsedeln nedanför dem, som bli valda. Jag tror, att om man införde suppleantinstitutionen, skulle man som suppleanter även få en hel del, som vore ledamöter i de nämnder och styrelser, som hade förberett frågorna, så att de därigenom skulle få tillfälle sätta sig in i desamma.

Jag vill endast nu tillägga, att enligt min mening är denna fråga mera aktuell nu, än den någonsin tidigare varit. Det har under de senaste åren skett en partiförskjutning inom fullmäktigkorporationerna. År 1913, då denna fråga först behandlades, var det nog så, att i flera fullmäktigkorporationer satt ett enda parti med avgjord majoritet. Det var undantagsfall, då partiställningen var sådan, att det vägde mellan olika grupper. Men om vi nu se på våra fullmäktiginstitutioner, skola vi finna, att i ett flertal städer och kommuner är grupperingen mellan partierna sådan, att det står och väger mellan två meningsgrupper inom fullmäktige. I vissa fall är det också så, att en meningsgrupp har precis en tredjedel av medlemmarna och sålunda kan förhindra beslut i alla de frågor, där det fordras två tredjedels majoritet. Men om blott en enda ledamot är frånvarande, kan det bli en omkastning av majoriteten. Detta gör ju, att behovet av suppleanter är större nu, än det någonsin tidigare varit. Alltid kan det inträffa, att någon gång en ordinarie ledamot måste vara borta, ibland på grund av sjukdom, ibland på grund av andra viktiga uppdrag och egna angelägenheter. Detta kan icke undvikas. Och jag kan icke finna, att det är lämpligt, att platsen står tom, om en ordinarie ledamot måste vara borta.

Då jag icke kan finna någon olägenhet av suppleantinstitutionens införande men det å andra sidan enligt min mening föreligger ett mycket stort behov av att en ändring kommer till stånd i detta avseende, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Fast: Herr talman! Efter det utskottets betänkande godtagits av första kammaren, skulle man måhända göra klokt i att icke uppehålla kammarens tid i denna fråga, men jag ber om ursäkt, att jag är tvungen att något längre än jag tänkt uppehålla mig vid reservantens rätt långa utveckling av sina synpunkter.

Jag vill inledningsvis säga, att det väl finnes knappast någon motion i riksdagen utan att det kan uppvisas vissa skäl för den, och framför allt anser ju en motionär alltid, att det finnes starka skäl. Men det gäller vid avgörandet att väga skälen för och emot, och vid det avvägande av fördelar och nackdelar

*I fråga om
val av
suppleanter
för kommunal-
och stads-
fullmäktige.
(Forts.)*

*I fråga om
val av
suppleanter
för kommunal-
och stads-
fullmäktige.
(Forts.)*

mot varandra, som ägt rum inom utskottet, har man kommit till den slutsatsen, att nackdelarna äro större än fördelarna, då det gäller den ifrågavarande motionen.

Man har i motionen liksom i reservationen hänvisat till, att riksdagen tidigare engagerat sig för införande av suppleanter i den kommunala representationen, jag menar kommunal-, stads- och municipalfullmäktige. Då ber jag att med några ord få understryka de förändrade förhållanden, som dock sedan dess ägt rum och som reservanten icke har kunnat komma alldeles förbi, fastän han försökt att förminska styrkan i dessa skäl. Jag ber först att få anföra det förändrade förhållande, som gäller t. ex. i fråga om elektorsförsamlingarna. Man har ju nu tagit ifrån stadsfullmäktige uppdraget att vara valkorporation till första kammaren, och om man studerar handlingarna å hithörande området, skall man finna, hurusom just detta politiska riksintresse varit en av de avgörande grunderna till, att man på sätt som skett tog ställning i detta avseende. Jag vill i detta sammanhang säga till herr Andersson i Igelboda, att det är väl icke så alldeles säkert, att man kan se på elektorsinstitutionen på sätt som skett i herr Anderssons motion, ty även om, som jag hoppas, riksdagen skulle godkänna en rösträttsålder, som vore lika vid landstings- och kommunalfullmäktigeval, kan denna elektorsinstitution lika väl stå kvar fristående efteråt som förr, och dessutom kommer man icke förbi att lösa elektorsfrågan, därför att landsting och stadsfullmäktige i vissa städer måste gemensamt utse valkorporation. Därför gör man klokt i att hålla den frågan alldeles isär från den nu förevarande.

Herr Andersson i Igelboda förnekade icke, att det åstadkommits förändringar i fråga om förbättrade kommunikationer — jag tänker på bil- och busslinjer — som väsentligen förkortat avstånden för vederbörande representanter att komma till sammanträdena. Men jag vill därtill också säga, att om man gjorde en undersökning om vad det är för skäl, som utgöra anledningen till att våra kommunalrepresentationer många gånger icke äro fulltaliga, skulle man komma fram till den bestämda uppfattningen, att en mycket liten procent av bortovarskålen kunna kännetecknas såsom varande lagliga skäl, under det att de andra äro rena personliga bekvämlighetsskäl, och jag förmodar, att riksdagen icke är beredd att införa en suppleantinstitution, som skulle avse att underlätta just bortovaro till följd av rena personliga och bekvämlighetsskäl. Jag vill också erinra kammaren därom, att för icke så många år sedan förändrade man t. ex. grunderna för beslutförhet i fullmäktige. Man ansåg, att det icke var så kinkigt, om församlingen icke var så fulltalig. Förut hade det behövs $\frac{2}{3}$ närvarande för att fatta beslut, men numera behövs det endast vara en över hälften, vilket riksdagen ansett såsom tillräckligt. Man har således gjort en sådan förändring härutinnan, varigenom det naturligtvis sällan behöver förekomma, att något sammanträde inställes till följd av att icke ett tillräckligt antal representanter äro närvarande för besluts fattande. Jag beklagar detta beslut, men det står dock kvar som ett faktum, som kammaren har skäl i att erinra sig i detta sammanhang. Jag vill också erinra därom, att man har nyligen fattat beslut om att bestämt avvisa tanken på ersättare på samma sätt som här har föreslagits vad beträffar riksdagsmän, och jag tycker det skulle vara egendomligt, om man, strax efter det man avvisat detta för en, märk väl, mera betydelsefull representation, skulle vara beredd att vid behandlingen av de kommunala frågorna införa denna suppleantinstitution. Jag vill i detta sammanhang erinra om att vi icke få glömma, att i 90 procent är det lämplighetsfrågor och säkerligen icke 10 procent politiska frågor, som avgöras i våra kommuner, och finnes det då någon anledning i världen att göra dem mera partipolitiskt betonade än vad de många gånger blivit framdrivna till? Ett införande av detta suppleantsystem måste ge en viss

starkare betoning av det partipolitiska intresset, det kommer man icke förbi, om man vill vara ärlig på den punkten.

Reservanten sade, att han skulle redan i förväg bemöta vad han trodde här skulle komma att anföras, och det var beträffande divisionsansvar och bristande ansvarskänsla. Herr Andersson i Igelboda misstog sig heller icke på den punkten. Jag ämnar också säga något om den saken, men innan jag gör detta, så låt mig säga, att jag blev något förvånad över det sätt, varpå reservanten sökte utveckla denna sak, ty jag måste ur detsamma draga som slutresultat ett mer eller mindre klart godkännande av det imperativa mandatet i våra kommunala församlingar. Han ansåg nämligen, att det icke vore någon skada, om en person, som hade en från ett parti eller en meningsriktning eller den allmänt gängse uppfattningen avvikande mening, avstode sin plats vid avgörandet till en suppleant. Jag måste för mitt vidkommande säga, att jag har en alldeles motsatt uppfattning och är rädd för en sådan utveckling, och det är en av anledningarna till att jag gått på avslag av förevarande motion. Ty det är väl ändock på det sättet, att en av våra största tillgångar är, att en människa även med vissa risker vågar hävda sig själv. Den människa, som icke gör detta och som är sänd av en valkorporation, är enligt mitt förmenande icke längre värdig att representera vare sig själv eller dem som sänt honom. Om det skulle leda till sådana konsekvenser som herr Andersson var inne på, så lär det icke vara uppfostrande för representanten själv och ännu mindre för valkorporationen. Det är i regel icke så farligt att hävda sig själv, då människorna ju känna, att de hava att göra med en karl, som icke förfäktar något annat än vad han anser vara rätt och sant och som han vågar stå för. Det har alltid verkat uppfostrande på människorna och kommer alltid att göra så i fortsättningen, och jag vill icke undvara det. Det är icke något som behöver vara tillräckligt avskräckande enligt mitt förmenande, utan man kan taga åtminstone en förnyad eftertanke, innan man är färdig i detta avseende.

Men så kommer därtill en av de punkter, som man måste fästa ganska stort avseende vid, och det är, att när riksdagen tidigare behandlade denna fråga, har man varit inne på den linjen, att man trott, att man skulle kunna få suppleantinstitutionen på det sättet, att man skulle få en mindre grupp suppleanter för varje parti, vilka ständigt kunde inkallas, varigenom man skulle få tillgång på personer, som ofta voro inkallade och därigenom komme i kontakt med den kommunala förvaltningen. Men den vägen är stängd, vågar jag säga, utan vidare, därför att det icke är möjligt att med det förfarande som man nu har vid de kommunala valen komma till en sådan grupprepresentation i fråga om suppleanter. Man måste träda in för de personliga suppleanterna, så vida man icke anser det likgiltigt, att gruppen A representeras av en suppleant från gruppen B. Ty det är väl icke riksdagens mening att taga de konsekvenser, som följa av att avstå från de personliga suppleanterna, och det betyder, mina damer och herrar, att om man har t. ex. en representation av 20 personer, så måste man räkna med 40 suppleanter och den fyrtionde kan vara lika sannolik som nummer ett. Jag frågar: tror ni man har sådan tillgång på verkligt duktiga kommunalmän i sådan utsträckning, att man är beredd att anse detta önskvärt?

När man gör jämförelser mellan kommunalnämndens och drätselkammarens suppleantinstitution och den man tänkt sig för kommunal- och stadsfullmäktige, så är det en jämförelse som är av ringa värde, därför att drätselkammare- och kommunalnämndssuppleanterna väljas inom den så att säga trängre kretsen av erfarna kommunalmän och väljas av representanterna själva, medan suppleantlistorna för fullmäktige skulle göras upp av valmännen efter mer eller mindre moget övertvägande. Det är en väsentlig skillnad mellan den krets,

*I fråga om
val av
suppleanter
för kommunal-
och stads-
fullmäktige.*
(Forts.)

I fråga om
val av
suppleanter
för kommunal-
och stads-
fullmäktige.
(Forts.)

inom vilken dessa skulle väljas, och den begränsade grupp man i förra fallet måste röra sig med.

Slutligen vill jag endast säga det, att om man skall gå och göra en så ganska radikal och låt mig säga i sina konsekvenser icke överskådlig anordning som här är föreslagen, så borde det dock åtminstone förefinnas ganska starka krav ibland dem som denna sak rör, innan man går till en lagstiftning på området. Men sådana starka krav finnas icke enligt min mening, även om, som jag utan vidare skall erkänna, det finnes starka sympatier inom vissa kretsar av riksdagen för suppleantinstitutionen.

Jag vill till sist erinra om, att motionären har också i sin motion anfört, att det ju för en riksdagsman vore bekvämt att hava en suppleant att inkalla inom den kommunala förvaltningen. Men vi få icke ändra kommunallagarna med hänsyn vare sig till vår egen bekvämlighet eller med hänsyn till att vi kunna bibehålla vår representation i den kommunala förvaltningen. Är det så önskvärt, att man bibehåller denna, som jag anser i likhet med herr Andersson vara fördelaktigt för riksdagens eget arbete, då få också personerna i fråga vara beredda att taga denna konsekvens utan att behöva bliva ersatta med någon suppleant.

Det är i korthet med anförande av dessa skäl, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Andersson* i Katrineholm och *Carlsson* i Mölndal.

Herr **Johansson** i Kälkebo: Herr talman! Jag har tecknat en blank reservation till detta utlåtande, och detta beror på, att jag varit förhindrad att vara närvarande vid justeringssammanträdet och sålunda icke kunde vid det tillfället, då jag anmälde reservationen, riktigt komma till klarhet om huru reservationen borde vara avfattad. Men av den omständigheten att jag låtit anteckna mig som reservant är det naturligtvis klart, att jag icke har varit med om att få detta ärende avgjort på det sätt utskottsmajoriteten önskat. Jag skall då endast be att få för kammaren säga, att jag fäster icke så förfärligt stort avseende vid frågan som den förste ärade talaren gjorde, men jag kan än mindre vara med om att godkänna den ivriga avslagsmotivering som den siste talaren hade.

För mig framstår detta som en praktisk sak, som man bör bedöma sakligt efter praktiska synpunkter, där man bör fråga sig: Är det lämpligt att man har en institution, där en ersättare inträder för en ordinarie, eller är det lämpligare att platserna vid förfall stå tomma? Det är icke endast inom riksdagen som denna fråga ventilerats, utan det förekommer nog ganska ofta i byggena, att man frågar sig, om det är lämpligt, att man skall i så stor utsträckning, som det måste ske, avgöra kommunala ärenden i kommunalfullmäktige med tomma platser. Jag åtminstone har kommit till den övertygelsen, att man i allmänhet anser det vara olämpligt att så sker, och jag anser, att det borde finnas en möjlighet att med suppleanter ersätta de ordinarie, när dessa äro förhindrade att vara närvarande. Det är dessa synpunkter, som för mig varit avgörande och som föranlett, att jag i det fallet följt motionären och i utskottet röstat för att det skulle åstadkommas närmare utredning angående det sätt, varigenom det skulle bliva möjligt att använda suppleanter, när behov av sådana kunde föreligga.

Jag kan icke neka till att när jag nu har utskottets motivering framför mig, måste jag säga, att jag tycker, att utskottet anför en del skäl, som man icke kan kalla för annat än sökta skäl, därför att de icke verka naturliga utan det ser ut, som om man fått lov att söka efter dem. Något annat kan jag icke

förstå, när man säger: »Det skulle säkerligen visa sig svårt att begränsa institutionens användning till de fall, då det föreläge fullgiltigt förfall för ordinarie ledamot.» Jag måste säga, det är väl en bevisföring som måste förefalla mycket litet vägande. Och likaså när man säger: »Systemet skulle kunna leda därhän, att en fullmäktig på grund av egen bekvämlighet önskar att slippa deltaga i avgörandet av viss fråga eller annan dylik orsak komme att nu och då undandraga sig fullgörandet av sitt representantskap.» — Ja, men mina herrar, den som anlägger sådana synpunkter vid fullgörandet av ett kommunalt uppdrag lärer väl ändock icke länge få vara med om att fullgöra detta uppdrag. Men det kan dock finnas vissa skäl, som kunna vara av tvingande natur även för dem, som med vetskap om risken äro förhindrade att vara närvarande. Det kan dock vara av betydelse för en korporation att en sådan person i alla fall finnes att tillgå vid de tillfällen då det är möjligt för honom att vara närvarande. Vidare måste jag för min del alldeles bestämt bestrida att svårigheterna att sätta sig in i de kommunala sakerna på sätt utskottet framhåller i allmänhet föreligga, ty de ärendena äro i stort sett sådana som årligen förekomma åtminstone i landskommunerna och äro icke så invecklade att icke vilken som helst kan vara med och sätta sig in i dem; det är nog egentligen endast på själva rösterna det hänger hur beslutet bliva. Det är röstens tyngd, som är det mest betydelsefulla vid de fullmäktigeinstitutioner, där majoritet och minoritet ligga så nära varandra, som de ibland kunna göra. Det behöves icke därför vara politiska meningsskiljaktigheter, som föranleda en sådan ömtålig ställning, utan det finns även andra förhållanden. I vidsträckta landskommuner har den geografiska placeringen av fullmäktige en ganska stor betydelse. Det betyder icke alla gånger detsamma, om man bor i norra, västra eller södra delen av den kommun man representerar. De olika områdena inom en kommun böra ha tillfälle att vara någorlunda jämnt representerade vid olika tillfällen, så att icke en representants utevaro från fullmäktigesammanträdet sätter någon del av en kommun i särskilt ogynnsam ställning.

Nu kan man säga, att reformen betyder i sak ingenting. Jag anser dock, att de skäl, som motionären anför, betyda minst lika mycket som utskottets skäl. Och när utskottet vill försöka helt bortse ifrån likheten mellan förhållandena i landsting och förhållandena i kommunalfullmäktige, så har utskottet enligt min mening gått litet för hastigt fram i bevisföringen, ty arbetsätt och arbetsresultat i landsting och kommuner äro någorlunda likartade. Den omständigheten, att landstinget har ett sammanträde som varar flera dagar, lär väl i realiteten icke alls ändra arten av representationen.

Jag har alltså icke kunnat annat än biträda motionen, ehuru vad som kanske varit den ursprungliga anledningen för motionären, nämligen att rösträttsåldern för landstingsmannaval skulle på detta sätt sänkas, icke för mig haft någon betydelse. Jag har uteslutande sett på det praktiska i en sådan reform för kommunalfullmäktigeinstitutionens egen skull. Jag ber, herr talman, att få förena mig med motionären i hans yrkande.

Herr Bäckström: Motionärens utförliga yttrande har redan belysts från utskottssynpunkt, varför jag icke kommer att fästa mig närmare vid detsamma. Jag tänker att vi alla äro överens om att frågan är utdebatterad, och det var endast några ord i herr Johanssons i Kälkebo yttrande, som jag tänkte bemöta.

Herr Johansson medgav ju, att frågan icke är av så stor betydelse, som motionären givit detsamma, men han ansåg det vara praktiskt, att suppleanter för kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige borde finnas. Han nämnde också, att han varit i tillfälle att se, hurusom vid vissa fullmäktigesamman-

*I fråga om
val av
suppleanter
för kommunal-
och stads-
fullmäktige.*

(Forts.)

*I fråga om
väl av
suppleanter
för kommunal-
och stads-
fullmäktige.
(Forts.)*

träden det funnits en mängd tomma platser i representationen. Ja, den erfarenheten har jag trots lång verksamhet inom kommunalfullmäktige icke gjort. I de trakter jag känner till har det visat sig, att de som hugnats med förtröendeuppdrag av ifrågavarande art varit mycket måna om att fylla sin uppgift. Och när herr Johansson sade, att utskottet framfört sökta skäl gent emot motionärens framställning, tyckte jag att han gick litet för långt. Hade majoriteten och minoriteten i utskottet varit ungefär jämställda, kunde kanske kammarledamöterna ha tänkt sig en sådan möjlighet, men när man finner, att utskottet varit så pass enigt som händelsen är, bör man förstå, att frågan varit föremål för allvarlig dryftning och att skäl och motskäl vägts mot varandra. Vi ha överhuvud funnit, att fördelen av den äskade ändringen icke kan uppväga olägenheterna av densamma.

Mot utskottets resonemang om att suppleanterna skulle ha svårighet att sätta sig in i ärendena nämnde herr Johansson, att dessa icke vore av så skiftande art, att de skulle erbjuda några sådana svårigheter, utan att huvudsaken vore, att man hade tyngden av en röst vid sammanträdet. Min erfarenhet är dock, att det tarvas tid för dem, som på ett riktigt sätt skola delta i förhandlingarna i kommunalfullmäktige, att sätta sig in i frågorna. Därtill kommer särskilt för oss norrlänningar, som bo i de långa avståndens land, en annan omständighet, som icke är minst avgörande. Min erfarenhet är, att om en ledamot får förhinder, anmäler han detta i sista stund till ordföranden. Om nu en suppleant skulle inkallas till sammanträde samma dag eller dagen förut, skulle det helt enkelt bli ogörligt att inställa sig med de långa avstånd vi ha där uppe. Herr Johansson nämnde också, att de lokala förhållandena, den geografiska placeringen av kommunalfullmäktigeledamöterna och deras ersättare, måste ha en viss betydelse. Men då i den kommun, där jag verkat, ledamöterna ha tre eller fyra eller fem mil till sammanträdet, förstå vi, att det särskilt vintertid är nödvändigt att ha en icke alltför liten tid mellan anmälan och sammanträdesdagen.

Hur jag än ser på saken kommer jag tillbaka till att utskottets skäl för avstyrkande av motionen äro de bärkraftigaste. Vi veta ju litet var till mans, vi som äro insatta i kommunalt arbete på landsbygden, att det icke framträtt några krav på en förändring av den art, varom här är fråga. Motionären måste ju också medge i sitt yttrande, att de mest vägande skäl, som år 1913 och år 1918 kunde åberopas för suppleantinstitutionen, numera bortfallit.

Herr talman, jag skall icke förlänga debatten vidare utan hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Borg: Herr talman! Efter vad som sagts i detta ärende från mina medreservanters sida, skulle det kanske icke återstå mycket att anföra. Men då jag står som reservant, nödgas jag begära ordet, i all synnerhet på grund av vissa uttalanden av herr Fast.

Det förefaller mig besynnerligt, att man verkligen kan resonera som så, att nackdelarna med införandet av suppleanter i kommunalfullmäktige skulle vara så stora, att man icke kunde vara med om en förändring härvidlag. Jag håller före, att fördelarna äro mycket större än nackdelarna. Vi känna väl alla till, särskilt vi på landsbygden som leva under andra förhållanden än i städerna, hur svårt det många gånger är för t. o. m. den allra samvetsgrannaste att alltid vara närvarande på fullmäktigesammanträdena. Det kan finnas många viktiga frågor att avgöra, men man har en känsla av att det stundom brister i något hänseende med avseende å sättet för avgörandet. Och bristen ligger däruti, att det icke finns några suppleanter, som kunna träda till i de ordinarie ledamöternas ställe. Herr Fast påstår visserligen, att de flesta, som äro borta, icke ha fullgiltiga skäl för sin utevaro. Jag tror dock, att våra

kommunalfullmäktige ute i bygderna ändå känna sitt ansvar så tungt, att de icke utan fullgoda skäl äro frånvarande, åtminstone i stort sett. Dylika skäl kunna emellertid finnas av många olika slag. En fabriksarbetare kan t. ex. ha nattarbete eller söndagsarbete, så att han måste vara borta för att kunna sköta detta. Ingen vill väl påstå, att han bör försumma sitt arbete, som mången gång kan vara mycket viktigt, eller att han bör förlora sin arbetsförtjänst för att ovillkorligen kunna infinna sig på fullmäktigesammanträdet. Det finns vidare många inom bondeklassen här i landet, som på samma sätt ha smått om tid och därför nödgas vara borta från sammanträdena. Och även om man anordnar sammanträdena på söndagarna, finns det stora grupper av arbetare, som då också nödgas vara frånvarande. Det finns vidare tillfällen, då jordbrukare nödgas på grund av viktigt arbete, i all synnerhet under skördetiden, vara frånvarande även på söndagarna, och jag tror därför att det är ett stort behov av att införa suppleanter i fullmäktige med hänsyn till dylika fall.

I fråga om val av suppleanter för kommunal- och stadsfullmäktige.
(Forts.)

Herr Fast var också inne på att allting skulle vara gott och väl, då man ju kunde fatta beslut bara en mer än hälften var närvarande. Ja, visserligen har förordningen blivit skriven på det sättet, men det är ju icke önskvärt, att man har en institution, som gång efter annan går till väga så. Det önskvärda är naturligtvis, att så många som möjligt äro tillstädes, och härtill skulle man få tillfälle, om man kunde anmoda en suppleant, då man själv icke kan infinna sig.

Herr Bäckström förmenade, att man icke skulle kunna hinna inkalla suppleanterna till sammanträdena, framför allt icke uppe i Norrland med dess långa avstånd. Vad är nu detta för ett prat? Vi ha ju telefoner, och det går mycket raskt att på detta sätt komma i förbindelse med folk. Icke behöver man göra apparaten så vidlyftig, att man icke skulle kunna kalla suppleanterna på mycket kort tid.

Det har vidare nämnts, att några starka krav på en förändring härvidlag icke försports ute bland folket. Ja, om kraven icke varit så starka, att de blivit synliga i tidningarna, så vet jag bestämt, att det dock *har* rests krav på många håll i det hänseendet. Man har i många kommuner talat om önskvärdheten av att kunna anlita dylika suppleanter.

Jag skall icke uppehålla kammaren längre, då ju så mycket blivit tidigare sagt av mina medreservanter. Jag tycker nästan, att ordförrådet i detta hänseende borde vara uttömt snart. Jag ber därför att få sluta mitt anförande med att yrka bifall till motionen.

Herr **Pettersson** i Köping: Herr talman! Båda de synpunkter, som framförts här under debatten, ha enligt min mening visst fog för sig. Men om jag verkligen försöker att våga skälen för och emot motionen, så tror jag, att utskottets ståndpunkt måste anses vara den starkaste. För att det verkligen skall bli ett gott kommunalt arbete torde det vara nödvändigt att vederbörande representanter såvitt möjligt själva försöka deltaga i ärendenas behandling. Skulle nu, såsom här antytts under överläggningen, suppleanterna inträda då och då, är det alldeles tydligt, att dessa icke i samma grad som de ordinarie representanterna finge tillfälle att följa med och sätta sig in i spörsmålen. Det skulle dessutom särskilt för landsbygden bli en ganska tungrodd apparat, efter vad jag föreställer mig. Min erfarenhet som kommunalman säger mig, att vederbörande representanter i allmänhet visat stort intresse vid handläggningen av de ärenden, som inom representationen skall avgöras, och i regel har man, såvitt det varit möjligt, deltagit i sammanträdena. Det finns ju också en omständighet, som i viss mån förebygger missbruk i detta avseende. Lagen föreskriver ju, som bekant, att man får betala böter, för den händelse man utan

*I fråga om
val av
suppleanter
för kommunal-
och stads-
fullmäktige.
(Forts.)*

godkänt laga förfall utebliver från sammanträde. Läger jag tillsamman alla dessa skäl, måste jag för min del säga, att jag tror icke att saken för närvarande är mogen för avgörande i den riktning, som motionären påyrkar. Det är möjligt, att förhållandena i framtiden komma att utveckla sig på annat sätt, men nu anser jag, att det är lämpligast att stanna för utskottets hemställan, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Andersson i Igelboda, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 9.

*Om
förtydligande
av kommunal-
lagarnas
bestämmelser
angående
anslag till nya
ändamål eller
behov.*

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om förtydligande av kommunallagarnas bestämmelser angående anslag till nya ändamål eller behov; och begärdes ordet därvid av

Herr Olsson i Kullenbergstorp, som yttrade: Herr talman! Herrarna behöva icke vara så förskräckta för att jag — som är en av motionärerna — yttrar mig angående denna motion, ty jag lovar att icke draga ut på diskussionen såsom skett, då övriga motioner slaktats i dag. När man har ett utlåtande sådant som detta i sin hand, får man den tanken, att både konstitutionsutskottet och jag kunna känna oss i viss mån tillfredsställda, konstitutionsutskottet därför att det slapp svara på själva motionen och jag därför att denna sak ändå blivit en smula uppmärksammas under landshövding Hammarskjölds arbete på modernisering av våra kommunallagar. I princip tycks jag till och med ha fått rätt av landshövding Hammarskjöld, medan jag däremot i sak icke tycks ha fått igenom någonting. Vad mig beträffar håller jag alltid mera på, vad jag får i sak än vad jag får i princip. Var och en kan ju förstå, att om förslaget skall gå ut på, att det, för att ett anslag skall kallas nytt, fordras, att det icke utgått något dylikt på de tio näst föregående åren innan det gäller att avgöra, om anslaget är nytt eller gammalt, så är ju detta så lång tid tillbaka, att man nästan inte kan minnas, huruvida anslaget tidigare utgått. Jag

beklagar, att till följd av den uttänjda diskussionen ingen av regeringens medlemmar är närvarande. I annat fall skulle jag vågat rikta en vördsam hemställan till regeringen, att den reellt måtte göra något för att minska antalet år i nämnda hänseende, så att man under inga omständigheter behöver räkna med längre tid än de för kommunala förtroendemän vanliga perioderna, det vill säga fyra år. Eljest bleve det icke något praktiskt resultat med hela reformen.

Jag skulle även vilja tillägga, att när man nu i alla fall tycks få igång en diskussion om vad som avses med *nya* anslag, får man icke glömma de *gamla* anslagen, ty med avseende å dem är det i viss mån ännu värre. En höjning av ett gammalt anslag är nämligen mycket svårare att förhindra än uppkomsten av ett nytt. Jag skall med ett exempel visa, hur det många gånger kan vara i detta avseende. Vi antaga, att i en kommun utgår anslag för ett ändamål med låt oss säga 1,000 kronor och majoriteten kräver, att detta skall höjas till 10,000 kronor. Även om minoriteten är tillräckligt stark för att förhindra ett nytt anslag, är den dock alldeles redlös mot en majoritet, som vill tiodubbla ett gammalt anslag. Jag är inte blind för att det står i kommunallagarna, att en minoritet under vissa förhållanden kan begränsa ett anslag, men då är det redan så långt gånget och den kommun det gäller så ekonomiskt under isen, att det hjälper rätt och slätt ingenting, vad man än gör för att hindra en anslagsökning, ty då är man i regel uppe i omkring tolv kronor per bevilningskrona, och om en kommun är välsignad med en sådan kommunalskatt hjälper varken majoritets- eller minoritetsbeslut. Det vore helt säkert till gagn, om Kungl. Maj:t, när man går att taga i övertvägande det av landshövding Hammarskjöld framlagda förslaget, även måtte beakta den del av spörsmålet, som gäller höjning av redan utgående anslag. Alla majoriteter i kommunerna — de må ha vilken sammansättning som helst eller representera vilken meningsriktning som helst — ha i regel det gemensamt, att de icke tycka om någonting, som begränsar deras absoluta makt. Jag tror därför, att en förnuftig begränsning kunde göras även på detta område, så att man åtminstone, när man skrede till mera än en fördubbling av anslaget, vore underkastad samma bestämmelser som gälla för nya anslag. Jag förbiser ingalunda, att man dock om åtskilliga år kunde komma upp till en ganska stor summa, men det hela ginge i alla fall icke så oerhört brådstörtat. Det är icke klokt med den nuvarande bestämmelsen, att man kan höja utan vidare ett utgående anslag hur mycket som helst. Jag talar naturligtvis icke här om sådana anslag, som drabba kommunen på grund av skyldigheter enligt lag eller förordning, utan endast om sådana anslag, där kommunerna ha i sin hand att besluta eller låta bli att besluta. Riskerar nu en minoritet, att man skall få höja ett hittills utgående anslag så mycket som helst, kan det lätt bli så, att minoriteten, när den står tveksam inför ett nytt anslag och kanske helst skulle vilja först försöka ge ett mindre belopp för att se hur det hela komme att slå ut, helt enkelt icke vågar göra detta, då man ju därigenom blir bunden för framtiden; man resonerar då i stället som så, att man får taga det säkra för det osäkra och avslå alltihop (jag förutsätter då, att majoriteten icke går över två tredjedelar, för då kan den ju husera ungefär som den vill). Jag har velat uttala detta, då jag ser, att någonting kommer att åtgöras i saken — jag antager nämligen, att landshövding Hammarskjölds förslag icke kommer att precis läggas till handlingarna. Jag hoppas också, att detta mitt yttrande skall komma till regeringens kännedom. Som saken nu ligger, herr talman, är det tydligt, att jag icke har något yrkande att framställa.

Om förtylligande av kommunallagarnas bestämmelser angående anslag till nya ändamål eller behov.

(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

*Om åtgärder
i syfte
att göra vissa
handlingar i
vattenrättsmål
lättare
tillgängliga.*

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört andra lagutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av väckt motion om åtgärder i syfte att göra vissa handlingar i vattenrättsmål lättare tillgängliga.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 209, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Per Gustafsson* yrkat, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till de ändringar i vattenlagen, som kunde finnas erforderliga för tillgodoseende av i motionen omförmälda önskemål.

Utskottet hemställde, att riksdagen med anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande behovet och lämpligheten av ändringar i vattenlagen i syfte att göra handlingar i vattenmål i större utsträckning än vad för närvarande vore föreskrivet lätt tillgängliga för parterna ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Magnusson* i Kalmar förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa om avslag å förevarande motion.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr talman! Då jag avgivit en reservation vid förevarande utskottsutlåtande, skall jag be att få säga några ord.

I gällande vattenlag föreskrives det, att vissa handlingar i vattenrättsmål skola hållas tillgängliga för dem som önska taga del därav å viss för parterna välbelägen plats hos tjänsteman, kommunal befattningshavare eller pålitlig enskild person, den s. k. aktförvararen. Nu önskar motionären, att utöver de hittills föreskrivna handlingarna ytterligare handlingar skola finnas tillgängliga hos aktförvararen för att parterna skola kunna taga del av desamma. Ett bifall till motionärens önskemål skulle obestriddligen medföra ett ökat skriverseri, som många gånger icke skulle ha någon som helst betydelse för vederbörande sakägare. Dessutom skulle detta mångskriverseri föranleda avsevärt ökade kostnader för statsverket, en kostnadsökning som skulle röra sig omkring 8,000 kronor.

Med hänsyn dels till dessa ökade kostnader och dels till den omständigheten, att parterna i ett vattenmål ofta icke kunna ha något nämnvärt gagn av alla de skrifter, som sålunda skulle vara tillgängliga hos aktförvararen, anser jag det ej vara nödvändigt att bifalla motionen eller gå med på ett skrivelseförslag. Jag kan ej heller finna, att utskottet ger några starkare belägg för behovet av ifrågavarande förändring. Då dessa handlingar, som sålunda skulle mångfaldigas, utgöras av protokollsinlagor, kartor och dylikt och kunna vara rätt omfångsrika, så ställer jag mig betänksam mot att dessa stora samlingar skola mångfaldigas utan att parterna skulle ha någon nytta därav, ty en lekmans omdöme är rätt begränsat i att bedöma dylika handlingar. Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på såväl motionen som utskottets utlåtande samt bifall till min reservation.

Herr **Gardell** i Gans: Herr talman! Då första kammaren redan utan debatt antagit utskottets hemställan, skulle det kanske icke behövas att här ingå på någon debatt, men jag vill gentemot herr Magnussons i Kalmar yttrande säga några ord. Jag anser, att vattendomstolarna böra vara till för allmänhetens

skull och icke allmänheten för vattendomstolarnas. Handläggningen inför domstolen i vattenrättsmål föregås, som bekant, av en skriftväxling, varefter domstolen sammanträder på de platser, varom fråga är. Söderbygdens vattendomstolskansli är nu förlagt till Stockholm, och man kan icke begära, att alla sakägare skola resa dit. Det är därför bäst, om samtliga handlingar komma ut till aktförvararna, så att vederbörande kunna få taga del av dem där. Många gånger skulle därigenom kunna inhäberas överklagande av domar, då man ju kan få se skälen för domslutet. Om nu ett överklagande sker, inverkar detta på kostnaderna för samtliga sakägare, och det är därför till stor fördel, om alla handlingar bli tillgängliga hos aktförvararen.

Herr Magnusson i Kalmar yttrade, att det enligt motionen skulle bli ett dyrbart mångfaldigande av en mängd handlingar. Detta kommer dock icke att bli fallet i så stor utsträckning som *nu*, ty om en intressent för närvarande går och begär avskrift av handlingarna, behåller han avskrifterna för sig själv, och de bli icke tillgängliga för andra. Det behövs därför flera avskrifter i så fall. Herr Magnusson nämnde vidare, att kostnaden skulle komma att uppgå till 8.000 kronor. Jag vet icke, om beloppet är för stort eller för litet, men jag anser, att kostnaden är mycket ringa i jämförelse med de belopp, som för närvarande drabba de enskilda, då dessa var för sig måste begära avskrifter och protokollsutdrag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr andre vice talman! Endast ett par ord! Den föregående ärade talaren framhöll, att då Söderbygdens vattendomstol ligger i Stockholm, kunna icke alla sakägare resa dit för att taga del av handlingarna i ett vattenmål. Nej, det är ingen som begärt detta heller, och det är därför som aktförvarare utsetts i orterna för att hålla det nödvändiga materialet tillgängligt för sakägarna. Men frågan är, huruvida det är ekonomiskt och praktiskt, att kartor, bilagor till protokoll, en hel del handlingar, som icke äro nödvändiga för att bedöma saker och ting, skola mångfaldigas och expedieras ned till aktförvararen, vilket ju medför kostnader. Det är det, som är det centrala i detta spörsmål, om jag har bedömt det riktigt.

Dessutom säger den ärade talaren, att det kan ju ha ett visst intresse och även vara till fördel för en sakägare att kunna få del av en handling för att bedöma vissa saker. Ja, visst är det det, men i de stora sjösänkningsföretagen, exempelvis, har man ju alltid en förening bildad och en styrelse tillsatt, som företräder intressenterna. Går saken till domstol, använder man ju i regel också ett juridiskt bildat biträde. Icke tror jag, att någon part underlåter att införskaffa handlingar, utöver vad aktförvararen har, om det är nödvändigt eller han kan ha någon nytta av det. Och för detta speciella fall, som möjligen kan inträffa, anser jag icke man behöver sätta i gång denna stora skrivapparat och därigenom öka kostnaderna för domstolsförfarandet. Det är bättre att låta vederbörande sakägare få betala avskrift av de särskilda handlingar, som han har behov av, än att generellt stadga, att denna mångfald handlingar och protokoll skall skrivas av och expedieras till aktförvararen. Jag kan icke, herr talman, finna annat, än att det är förenat med stora kostnader och besvär men till ringa eller ingen fördel för sakägarna. Jag ber därför att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Gardell** i Gans: Herr talman! Herr Magnusson i Kalmar framhöll, att, när det gällde dikningsföretag, de handlingar, kartor och ritningar, som upprättats av förrättningsmannen, för parterna hållas tillgängliga hos aktförvararen. Han framhöll vidare, att det var mera sällan, som vattendomstolen behövde ändra de kartor och ritningar, som uppgjorts av förrättningsmannen.

*Om åtgärder
i syfte
att göra vissa
handlingar i
vattenrättsmål
lättare
tillgängliga.
(Forts.)*

Om åtgärder
i syfte
att göra vissa
handlingar i
vattenrättsmål
lättare
tillgängliga.

(Forts.)

Detta må vara sant, men det är egentligen kostnaderna för respektive företag, det här är fråga om. Om t. ex. en enda sakägare anser, att hans rätt trätts för nära i fråga om kostnadsfördelningen, överklagar han det beslut, som meddelats rörande företaget, men aktförvararen och vederbörande sakägare ha alls icke någon aning om att målet är överklagat. Det kan då inträffa, att dom i målet meddelas, utan att de övriga ha varit i tillfälle att försvara sin sak, och då kunna de beredas mycket större kostnader, än som skulle åvilat dem enligt förrättningsmännens förslag.

Sedan sade herr Magnusson, att intressenterna i större utdikningsföretag brukade använda juridiskt biträde. Det är ju riktigt, men det är väl också av intresse för det juridiska biträdet att få följa en sak. Jag anser det vara bättre att samtliga handlingar ligga hos aktförvararen, så att sakägarna kunna taga del därav och se, om det är värt överklaga målet eller icke. Jag tror, att utskottets förslag kommer att skänka alla sakägare större rättvisa.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Hage: Herr talman! I denna fråga har jag i utskottet länge varit tveksam. Men till slut har jag kommit till den uppfattningen att då det här gäller en ren *praktisk* fråga, så bör man ej sätta sig emot en utredning. Detta har också framhållits från åtskilliga håll inom utskottet, och det är därför jag har anslutit mig till utskottets majoritet.

Jag skulle emellertid i det sammanhanget vilja framhålla det oegentliga i att Söderbygdens vattendomstols kansli är förlagt hit till Stockholm. Detta har också antagligen varit en av anledningarna till denna motions tillkomst. När det gäller att placera en ämbets- eller tjänsteman och hans kansli, tycker jag, att det rimliga och riktiga är, att man följer den gamla principen, att »kyrkan skall ligga mitt i byn», d. v. s. att den befattningshavare, som skall sköta om ett visst område, helst bör bo någorlunda i mitten av detta område. Bor han däremot *utanför* förvaltningsområdet, åstadkommer det givetvis en hel del nackdelar för de människor, som skola vända sig till honom, och jag tror, som sagt, att just tillvaron av sådana nackdelar är en av orsakerna till, att denna motion kommit fram.

Nu vet jag väl, att i en del fall, då ämbets- och tjänstemän gjort framställning att få bo utom förvaltningsområdet, så har detta bifallits av hänsyn till vederbörande ämbets- och tjänstemän. Jag måste dock säga, att befolkningen är icke till för tjänstemannens skull, utan tjänstemannen är till för befolkningen, och från den utgångspunkten torde det vara rimligast, att detta kansli förlägges ungefär i mitten på området, t. ex. i Jönköping. Om så skett, hade den här ifrågavarande vattenrättsdomaren varit mera tillgänglig för alla de människor, som bo inom detta område och som behöva vända sig till honom. Det är min synpunkt, som jag här har velat framhålla. För övrigt hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Magnusson i Kalmar: Herr talman! Herr Hage erinrade om förläggningen av Söderbygdens vattendomstol. Jag delar den uppfattningen, att den kanhända icke är förlagd så centralt som önskvärt vore med hänsyn till den rayon, som den har att verka för, men frågan gäller ju icke nu, huruvida vattendomstolen ligger på rätt plats eller icke. Den saken har, så vitt jag förstår, icke med detta ärende att göra, åtminstone icke direkt. Huruvida syftet med motionen varit att åstadkomma en ändring beträffande vattendomstolarnas förläggning känner jag icke till. Om emellertid så varit förhållandet, har man i varje fall enligt min uppfattning gått en oriktig väg.

Jag har således icke inom utskottet haft någon anledning taga ståndpunkt till spörsmålet, huruvida vattendomstolarna i vårt land äro förlagda på de

platser, där de böra ligga, utan vad jag haft att taga ståndpunkt till är, huruvida man bör tillmötesgå de anspråk, som framställts på att flera handlingar, än nu gällande lag föreskriver, skola för parterna hållas tillgängliga hos aktförvararen. Jag har beträffande denna fråga kommit till den uppfattningen, att den nytta, som möjligen därigenom kan vinnas, icke står i rimligt förhållande till kostnaderna.

Herr Gardell i Gans säger, att parterna hava intresse av att alla handlingar hållas tillgängliga hos aktförvararen. De mål, vattendomstolen har att handlägga, äro ansökningsmål, stämningssmål samt besvärs- och underställningsmål. I ansökningsmålen sändas alla av parterna före domstolens sammanträde ingivna skrifter till aktförvararen och hållas hos honom tillgängliga för parterna. När det gäller stämningssmål, så förfar man vid vattendomstolarna precis på samma sätt som vid andra domstolar. I fråga om sistnämnda mål kan man icke tillämpa »aktförvaringssystemet», om jag får uttrycka mig på det sättet. Beträffande besvärs- och underställningsmålen så få vi nog, om vi se saken praktiskt, lov att erkänna, att, om jag är part i ett mål och jag intresserar mig för det målets utgång, så försöker jag taga reda på, om det finnes någon anledning för mig att besvara mig i målet eller icke, och undersöker, huruvida den andra parten kommer att besvara sig i målet. Då tycker jag — och det är den springande punkten — att det är bättre att en enskild part bekostar den lilla utgift, som det kan vara förenat med att taga reda på detta, än att vi skola på det allmännas bekostnad slösa med medel för att mångfaldiga handlingar, i många fall till ingen nytta.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen, som emellertid återtagit ledningen av förhandlingarna, framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Magnusson i Kalmar begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 11.

Vidare upptogs till behandling andra lagutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckta motioner angående förlängt uppskov med ikraftträdandet av vissa bestämmelser i epidemilagen m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 211 i första kammaren av herr *Per Gustafsson m. fl.* samt nr 282 i andra kammaren av herrar *Strindlund* och *Svensson* i Grönvik.

I fråga om ikraftträdandet av vissa bestämmelser i epidemilagen m. m.

Om åtgärder i syfte att göra vissa handlingar i vattensrättsmål lättare tillgängliga.

(Forts.)

I fråga om
ikraft-
trädandet av
vissa
bestämmelser i
epidemilagen
m. m.
(Forts.)

I motionerna, vilka voro lika lydande, hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta följande ändring av övergångsbestämmelserna till epidemilagen av den 19 juni 1919.

»Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920, dock att med avseende på epidemidistrikt, som innefattar landsbygd, bestämmelserna i 18 § första och fjärde styckena icke skola äga tillämplighet förrän från och med den 1 januari 1938.

Den skyldighet, som enligt 3 § 1 och 2 mom. åligger hälsovårdsnämnd, skall beträffande hälsovårdsnämnd på landet icke inträda, förrän från och med den 1 januari 1938 i annat fall, än då tillgång till plats finnes å sådan sjukvårdsinrättning, som i 3 § 1 mom. omförmäles.

Ledamöter och — — — — år 1919»;

samt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning angående beräkningen av erforderligt antal vårdplatser vid epidemisjukhus jämte plan för övertaliga vårdplatser användning för andra ändamål ävensom undersökning om lämpligheten av mildring i fråga om de stränga bestämmelserna i övrigt, som nu gällde rörande epidemivården.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Johanson* i Hallagården, som ansett att utskottet med anledning av ovanberörda motioner bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om undersökning angående mildring i fråga om de stränga bestämmelser, som tillämpats rörande epidemivården, samt om vidtagande av de åtgärder, som en sådan undersökning kunde föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Johanson i Hallagården: Herr talman! Andra lagutskottet har i föreliggande utlåtande behandlat väckta motioner av herr Per Gustafsson m. fl. i första kammaren och av herrar Strindlund och Svensson i Grönvik i andra kammaren, angående förlängt uppskov med ikraftträdandet av vissa bestämmelser i epidemilagen m. m. Dessa motioner har utskottet — visserligen med en välvillig motivering — avstyrkt. I en artikel uti Social-medicensk tidskrift för november 1927 har gjorts en del uttalanden beträffande gällande författningar rörande landets epidemisjukvård. Artikelförfattaren framhåller, att sakkunnige män börjat ägna sin uppmärksamhet åt frågan och hemställer, huruvida man ej i någon mån skulle kunna lätta på det hittills beträffande vissa epidemiska sjukdomar strängt tillämpade isoleringstvänet. Det hänvisas till att man särskilt i Norge under det gångna året gjort en del nyorientering på detta område. Statsrådet och chefen för socialdepartementet säger på sid. 261 av femte huvudtiteln angående epidemisjukhusen att »det måste emellertid anses vara i hög grad önskvärdt att om möjligt kunna undvika att statsutgifterna för ifrågavarande ändamål under de närmaste åren åter stegras». Han uppskattar det anslag från staten, som vore behövt för det slutliga ordnandet av epidemivården, till cirka 3 miljoner kronor samt föreslår för nästkommande budgetförslag ett belopp av 750,000 kronor som bidrag för uppförande, inrättande eller inlösen av epidemisjukhus.

Som bidrag till driften av epidemisjukhus har statsrådet föreslagit 800,000 kronor samt meddelar, att någon stegring av de epidemiska sjukdomarnas frekvens icke läser hava försports.

De senaste årens utveckling på kommunikationsväsendets område medför säkerligen möjligheter till minskning av fordringarna på det antal sjukplatser,

som tidigare beräknats, varigenom man bör kunna på ett billigare sätt tillgodose epidemisjukhusvården.

Författaren av artikeln i Social-medicinsk tidskrift anser nämligen, att man redan före 1919 bort ur statistiken kunna avläsa de epidemiska sjukdomarnas stationära utbredning såväl som den snabbt fallande dödlighetskurvan, och att särskilt senare tiders missriktade nyorganisation av epidemisjukhusvården åtminstone i viss mån kunnat undvikas, om det statistiska materialet tillräckligt beaktats och nyorienteringen skett efter de rön, som därur framgått. Slutatsen blir, säges det i artikeln, att Sverige bör lätta på tvångsbestämmelserna för de epidemiska sjukdomarna, så att dessa mer än hittills må kunna behandlas i de hem, där möjligheter härtill finnas, samt att för underlättande härav epidemibestämmelserna böra utfärdas genom kungl. stadga, som tillåter ett smidigare anpassande efter eventuellt ändrade förhållanden beträffande sjukdomarna, och ej i lag, vars ändringar måste bli beroende av det omständligare förfarande, som ett riksdagsbeslut innebär. — Enligt min uppfattning äro här refererade synpunkter av så stor vikt, att ett förnyat upptagande av frågan om epidemisjukvårdens ordnande till allsidig granskning därav tillfullo motiveras. Jag har därför inom utskottet ansett, att man bort yrka bifall till den hemställan, som återfinnes i min reservation. Med anledning därav ber jag att också här i kammaren få hemställa om: »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om undersökning angående mildring i fråga om de stränga bestämmelser, som tillämpats rörande epidemivården, samt vidtaga de åtgärder, som en sådan undersökning kan föranleda».

*I fråga om
ikraft-
trädandet av
vissa
bestämmelser i
epidemilagen
m. m.
(Forts.)*

Herr **Hage**: Herr talman! Jag anser detta vara en stor fråga för landstingen och en fråga, som det är all anledning att diskutera. Det förhåller sig givetvis på det sättet med avseende på våra landsting, att de haft en stark känning av den ekonomiska belastning, som har följt med en utvidgning av epidemivården. Då epidemisjukhusen åtminstone tidvis stå mycket lindrigt belagda eller till och med tomma, är det naturligt, att den tanken kommit upp: är det nödvändigt att ha så många permanenta epidemisjukplatser för inläggande av epidemiskt sjuka, eller kan man ordna saken så, att man har ett ganska ringa antal epidemisjukhusplatser, som ständigt och jämnt äro till användning färdiga och försedda med betjäning etc. samt därjämte ett antal *reserv*platser, som vid behov kunna tillgripas, när det inträffar epidemier?

Men dessutom har också beträffande en hel del epidemiska sjukdomar kommit upp frågan: är det alltid nödvändigt att *isolera* människor för att förhindra epidemiens spridande?

Det är de två frågor, man diskuterar, och beträffande de frågorna har man olika meningar på olika håll. Nu vill jag säga, att, när en lekman går att taga ställning, vare sig i landstinget eller i riksdagen, i sådana frågor, så har han på sätt och vis en ganska otrevlig ställning. Å ena sidan är han medveten om den starka ekonomiska belastning, som följer med epidemivården icke minst för landstingen. Det ger honom naturligtvis en viss anledning att undersöka, om man icke kan slå in på någon av de besparingsvägar jag talat om, d. v. s. förminska hela den apparat, som användes på detta område. Men å andra sidan känner han på sig det oerhörda ansvar, som skulle drabba en representant, som vidtoga åtgärder, vilka visserligen resulterade i mindre utgifter för tillfället, men vilka kanske vid en epidemi skulle medföra sorgliga konsekvenser för samhället och detta även i kostnadshänseende.

För min del har jag i denna fråga ställt mig på utskottsmajoritetens sida och avstyrkt motionen. Jag är icke beredd att taga på mig ansvaret för att på det här området åstadkomma början till en avvärning — om jag så får uttrycka mig — i kampen mot epidemierna. Om en sådan skall vidtagas, måste

I fråga om
ikraft-
trädandet av
vissa
bestämmelser i
epidemilagen
m. m.
(Forts.)

det givetvis ske efter en mycket noggrann utredning och efter ett vägande av skälen för och emot. I vårt grannland Norge har man gått in för ett annat system för bekämpande av epidemier. När man t. ex. i en familj konstaterat tillvaron av epidemisk sjukdom, har man där i vissa fall slagit upp ett anslag på dörren till familjens bostad om att här finns den och den sjukdomen samt att folk därför skall akta sig för att gå in. Vidare har man ställt om, att barnen från den smittade familjen icke fick besöka skolan. Man har med ett ord sagt gått in för lindrigare och mindre kostsamma åtgärder än det *isoleringsvång*, som införts i vårt land. Och nu säger man här i en tidskrift, Social-medicinsk tidskrift (häfte 11 år 1927), där det är någon som har skrivit om erfarenheterna från Norge, att beträffande en del platser, där isoleringsvång genomförts, har icke resultatet av detta isoleringsvång blivit bättre med avseende å sjuklighets- och dödsfallsprocenten än på sådana platser, där man *icke* har ett motsvarande isoleringsvång. Det finns en utredning i saken — jag skall emellertid icke gå närmare in på den här — där det med officiella siffror konstateras, hur utvecklingen på detta område förlöpt. När så är fallet, måste man visserligen erkänna, att man här har upplysningar, som göra att man måste ställa sig en liten smula fundersam, om det icke möjligen kan vara på det sättet, att det kanske finnes andra vägar att gå fram, när det gäller dessa sjukdomars bekämpande, än *isoleringsvägen*. Men i det avseendet vill jag säga, att de uttalanden och de siffror, som hittills presterats på detta område, enligt mitt förmenande, ännu äro så pass få och så pass vaga och otillförlitliga, att jag för min del ännu icke vågar med ledning av det förefintliga materialet intaga en sådan ståndpunkt, så att den kan giva stöd åt den uppfattningen — som givetvis ligger bakom motionen, — nämligen att vi skulle kunna börja rubba på isoleringsvånget och alltså avsevärt släppa efter på de krav, som hittills uppställts på epidemisjukhus. Jag har lyckats få med utskottet på ett uttalande, där man säger, att utskottet för sin del finner det helt naturligt, att medicinalstyrelsen skall följa utvecklingen på detta område i de länder, särskilt Norge, där man gått in för att icke använda sig av isoleringsvång. Skulle då medicinalstyrelsen så småningom komma till den uppfattningen, att det med hänsyn till vunna erfarenheter finnes anledning att rubba på den lagstiftning, som vi nu ha, och som går ut på isoleringsvång, så att man från den utgångspunkten kan minska något på alla de åtgärder som vi vidtagit i form av uppbyggande av epidemisjukhus, sjukstugor och mera sådant, då är tiden enligt mitt förmenande måhända inne att gå in för en ny lagstiftning i ämnet eller att vara med om medgivanden av det slag som påyrkats i motionen.

Det är med ett mycket starkt understrykande av detta direktiv till medicinalstyrelsen, som jag för min del varit med om att avstyrka motionen och ansluta mig till utskottets förslag, och från den utgångspunkten ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Strindlund: När man lyssnade till den föregående talarens anförande, åtminstone i dess första del, så väntade man, att han skulle sluta med att gå ifrån den uppfattning, han intagit i utskottet och yrka bifall till motionen. Han medgav nämligen att det här gällde en mycket stor fråga, som givetvis krävde en noggrann utredning. Ja, det vilja ju också motionärerna, det är en utredning som vi ha begärt. Men, sade han, han hade icke velat gå med på motionen av det skälet, att han icke ville vara med om att börja rucka på isoleringsvånget. Jag vet verkligen icke, var eller hur i motionen vi sagt, att man skulle börja rucka på isoleringsvånget. Det är bara en inskränkning i antalet vårdplatser, som vi ifrågasatt.

Jag tyckte, då jag hörde den föregående talaren och för övrigt när jag läste utskottets utlåtande, att utskottet, vari talaren också deltagit, har tagit något

för lätt på denna fråga. Det förefaller mig nästan, som om herrarna lidit av bacillskräck, därför att det gällt frågor, som haft med epidemisjukvården att göra.

All social verksamhet har alltid mer än en sida; här har utskottet alls icke vidrört den sida, som gäller kostnaderna. I motionen ha vi på ett ställe påvisat de summor, om vilka det här rör sig och som redan ha utgivits för ifrågasvarande sjukvård. Vi ha där citerat den författare, som också herr Hage hänvisade till. Jag ber att här få återgiva några rader: »Under åren 1921—1926 beräknades landstingens sammanlagda kostnader i avrundade tal till 39.5 miljoner, alltså per år i medeltal 6.5 kronor för epidemisjukvården, därav för år 1922 10.5 miljoner kronor och för år 1926 3.5 miljoner kronor. Under åren 1921—1926 uppgick statsbidraget för inlösen av de kommunala epidemisjukhusen, nybyggen och drift till drygt 15.5 miljoner kronor.» Som exempel anföres vidare: »År 1925 tillstyrkte medicinalstyrelsen bl. a. 265,000 kr. för uppförande av epidemisjukhus i Jönköping. Den 1 febr. 1927 övertog Malmöhus läns landsting epidemisjukvården för länet, vid vilket tillfälle kostnaderna för nybyggnadsarbeten nått 2,200,000 kr.»

Det är sålunda inga småsummor som det här rör sig om; och en föregående talare, herr Johanson i Hallagården, har redan påpekat, huru mycket som ännu — efter de uppgifter som finnas i femte huvudtiteln — kvarstår, innan vi få denna fråga löst enligt de beräkningar, som lagts till grund av medicinalstyrelsen vid dess krav på anslag. I utskottets motivering står på ett ställe, att det icke kan förnekas att antalet befintliga platser på epidemisjukhusen överstiger vad som föranledes av det föreliggande behovet. I vad mån den nedgång, som under de senare åren ägt rum i fråga om epidemiska sjukdomsfall, är av tillfällig natur, tycks utskottet icke våga uttala sig om och synes sålunda ej lita på att denna nedgång skall bli bestående. Det kan ju vara sant. Men man bör väl dock i det sammanhanget beakta, att vi numera fått betydligt bättre kommunikationer, varigenom man kan åstadkomma en minskning av vårdplatserna och då dessa sjukdomar därtill ofta uppträda i lokalt begränsade spridningsområden, så torde det vara tydligt, att samma antal vårdplatser i förhållande till folkmängden, som förut måst beräknas, icke längre är, då det gäller större områden, av behovet påkallat. Det bör påpekas, att i fråga om behovet av isoleringsplatser för epidemiskt sjuka äro läkarna icke ense. Det finns auktoritativa sådana, till vilka för övrigt herr Hage hänvisade, som gå in för den uppfattningen, att vi skulle kunna ej obehörligt inskränka på det antal platser, som f. n. kräves.

På tal om dessa platser vill jag änyo erinra om vad som i motionen säges om beläggningen på en del epidemisjukhus. Sålunda har t. ex. Södertälje epidemisjukhus, som förfogar över 86 sängar, under de år som åsyftas, nämligen åren 1924—1926, att uppvisa en medelbeläggningssiffra av resp. 32.9, 35.8 och 17.2 per månad, med en lägsta beläggning av 3 patienter under en månad och en högsta av 101 under en månad. Norrtäljes 51 epidemisängar ha haft en medelbeläggning av resp. 14.4, 17.5 och 11.9 per månad med en lägsta beläggning av 1 patient per månad under tvenne månader och en högsta beläggning av 41 patienter, likaledes under tvenne månader. Vid Östhammars epidemisjukhus med dess 40 sängar har beläggningen varit lägst i medeltal under nämnda år 2.8, 1.5 och 1.5 patienter per månad. Under dessa trenne år har under 12 olika månader sjukhuset icke hyst en enda patient.

Dessa siffror visa, att frågan är av den art, att den verkligen förtjänar att tagas under allvarligt övervägande. Chefen för socialdepartementet har i femte huvudtiteln gjort vissa uttalanden, som man kan säga i viss mån understrika den uppfattning, som av motionärerna framförts. Han har bl. a. sagt att det anslag, som han räknat med för den tid som återstår till dess lands-

*I fråga om
ikraft-
trädandet av
vissa
bestämmelser i
epidemilagen
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
skraft-
trädandet av
vissa
bestämmelser i
epidemilagen
m. m.
(Forts.)*

tingen övertagit epidemivården i dess helhet, innebär ett maximibelopp och att det icke vore uteslutet, att man kunde komma att nedsätta detsamma, därför att erfarenheten visat att beräkningarna äro hållna i överkant.

Jag vill också erinra om, att vi ha en hel del behov av byggnader för andra sociala ändamål, och då så är förhållandet, borde givetvis även den andra delen av motionen, som går ut på att man skall undersöka, huruvida några av de nu byggda sjukhusen skulle kunna överlåtas definitivt till andra ändamål, ha blivit tagen under övervägande. Man kan här göra den invändningen, att riksdagen i fjol gick in för den principen, men utan att förlänga debatten vill jag dock påpeka, att fjolårets beslut icke innebar något definitivt överlåtande, utan skulle byggnader, som det då var fråga om, i alla fall vara tillgängliga för sitt ursprungliga ändamål.

Ett av de skäl som utskottet anfört till stöd för sin avvisande ståndpunkt är, att det återstår så få län, som icke redan ha ordnat sin epidemisjukvård, att det icke kan anses vara motiverat att nu genomföra några ändringar. Det skälet förstår jag ej; det påminner närmast om det gamla ordstävets, som säger: det gör ingenting om jag lider, bara andra lida med. Det säges på sidan 7 i utlåtandet, att allenast ett distrikt, nämligen Kronobergs läns landstingsområde, ännu icke vidtagit åtgärder för epidemivårdens ordnande. Det är betecknande för den lätthet, varmed utskottet har tagit på denna fråga, att icke ens en sådan institution som Svenska landstingsförbundet blivit satt i tillfälle att yttra sig över densamma. Det är givet, att man på det hållet bort få ha ett ord med i laget, då man där sitter inne med de största förutsättningarna att kunna bedöma frågans ekonomiska sida.

Då herrarna i utskottet emellertid nu påstå, att det bara är ett län, som icke ordnat den här frågan, så skulle jag vilja fråga herr Magnusson i Kalmar, som står antecknad som närvarande i utskottet vid detta ärendes behandling: hur ha ni ordnat frågan i Kalmar södra landstingsområde; är frågan löst där? Jag skulle ha lust att fråga herr Ros, som också står som undertecknare av detta utlåtande: hur ha ni ordnat denna fråga i Värmland; är den löst där? Jag skulle vidare vilja fråga herr Johansson i Sollefteå och herr Öberg: hur är frågan ordnad i Västernorrlands län, är frågan där löst? Jag skulle dessutom önska påpeka, att, även om en hel del län gått in för och planlagt sin byggnadsfråga för här ifrågavarande ändamål, så är det å andra sidan många som ännu icke byggt färdigt. Givet är att, därest en omläggning av grunderna för beräkningen av antalet vårdplatser komme till stånd, så skulle landstingen ha möjlighet att göra rätt avsevärda besparingar.

Jag tror icke att det, som frågan nu ligger, kan vara stor nytta med att förlänga denna debatt, i synnerhet som kammaren är ganska glest besatt. Men jag vill tillägga och ännu en gång understryka, att vi alls icke gått in för något fullständigt upphävande av isoleringstvånget. Vi ha endast velat ha en beskränning eller en nedsättning av de krav som bruka uppställas när det gäller beräkningen av antalet vårdplatser. Vi ha önskat få en utredning om detta, och det är alldeles givet, att om man skulle sätta i gång en sådan utredning, så behöves det en förlängd tid, tills dessa byggnader skola vara färdiga. Ty det är så pass stora uppgifter det gäller, att planläggandet och verkställandet av byggnadsarbetena behöver sin tid, och skulle därför en utredning bli avsluten, så är det sålunda givet, att vi också behöva en förlängd tidsfrist för vederbörande landsting.

Jag har velat se denna fråga ur sparsamhetens synpunkt, och jag beklagar, att herrarna i lagutskottet icke velat anlägga den synpunkten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Johanson i Hallagården avgivna reservationen.

Herr Magnusson i Kalmar: Herr talman! Den föregående talaren frågade, hur vi ha ordnat denna fråga i Kalmar södra landstingsområde. Ja, om vi skulle ha följt inom vårt landsting epideminämndens förslag för åtskilliga år sedan, så tror jag att vi hade handlat rätt så oklokt, då det gällde att ordna denna fråga. Men dess bättre sade vi både inom hälsovårdsutskottet och landstinget ifrån, att det kunde vi ej gå med på, och jag tror icke det kan ha varit statsmakternas avsikt att tvinga oss att lösa frågan på det sätt som epideminämndens förslag innebar. Följaktligen avfärdade vi det stora byggnadsprojekt som den framburit och byggde ett epidemisjukhus i Oskarshamn och ha vidare för avsikt att bygga ett i Borgholm, avsett för Öland, där det för närvarande icke finnes något. Detta senare skall förläggas i närheten av lasarettet där och ha gemensamma ekonomibyggnader med lasarettet, varigenom man således kan bringa ned kostnaderna. Möjligt är måhända också, att vi dessutom måste uppföra ett epidemisjukhus till på fastlandet. Men jag tror att vi hittills löst frågan på ett ur ekonomiska och praktiska synpunkter rätt förmånligt sätt.

Nu vill jag ej bestrida, att det finns åtskilliga landsting som handlat i motsatt riktning. Men fråga är, om statsmakterna och epidemilagen skola klandras därför att man inom vissa landsting gått till väga på ett annat sätt. Emellertid har flertalet landsting ordnat med epidemivården, och då är det ingen anledning att ändra övergångsbestämmelserna i epidemilagen, såvitt jag förstår.

Dessutom har jag gått in för utskottets förslag dels med hänsyn till vad som förut omnämnts och dels med hänsyn till det beslut som riksdagen fattade i följd, nämligen att man med medicinalstyrelsens medgivande skulle få disponera epidemisjukhusen för andra sjukvårdsändamål, än som vore avsett.

Emellertid kan jag ej underlåta att erinra om att man här med orätt klandrat den nuvarande epidemilagen och givit den skulden till åtskilliga förhållanden, bl. a. att man inom vissa landsting förbyggt sig. Innan epidemilagen 1919 tillkom, hade vissa landsting redan tidigare tagit initiativ till att ordna epidemisjukvården med hänsyn till bristen på epidemisjukvårdsanstalter. Sådana landsting som exempelvis Västmanlands, Blekinge, Upplands, Sörmlands, Östergötlands, Älvsborgs och Gävleborgs län hade innan epidemilagens tillkomst vidtagit åtgärder för ordnande av epidemisjukvården på ett mera tillfredsställande sätt. Och om några av dessa landsting vidtagit opraktiska anordningar, har man väl därför icke anledning att klandra statsmakterna.

Nu tror jag emellertid att om vi vilja lägga de riktiga synpunkterna på frågan, sålunda inte bara de sociala utan även sjukvårdssynpunkterna, vi kunna skatta oss lyckliga att äga den organisation i fråga om sjukvårdsanstalter, som vi ha i vårt land, när det gäller att taga hand om epidemiskt sjuka, och vi skola icke på grund av en tillfällig nedgång när det gäller dessa sjukdomar draga förhastade slutsatser och hängiva oss åt den föreställningen att vi icke behöva några anstalter för vård av personer, som drabbas av dylika sjukdomar.

Den gamla tiden, då man exempelvis var hänvisad till att låta personer, som drabbats av sådana sjukdomar som difteri, scharlakansfeber, nervfeber m. fl. vårdas hos familjerna själva i en bostad, som mången gång bestod av endast ett rum och kök och där man kunde vara förvissad om att följden blev den, att hela familjen måste förr eller senare drabbas av sjukdomen enär ingen isolering kunde åstadkommas, den tiden borde, tycker jag, vara ett manande exempel för oss att icke gå till väga som man från visst håll gör, när man söker rasera, vad som under senare tider byggts upp av sociala sjukvårds- och välfärdsinrättningar. Jag tror, att man bör reagera mot de strävanden, som på visst håll taga sig uttryck på detta sätt, och med anledning härav har jag, herr talman, gått med på utskottets hemställan, till vilken jag nu ber att få yrka bifall.

*I fråga om
ikraft-
trädandet av
vissa
bestämmelser i
epidemilagen
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
skraft-
trälandets av
riisa
bestämmelser i
epidemilagen
m. m.
(Forts.)*

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag tar till orda i denna sak. Jag skall icke förlänga debatten, men, då man, för att taga ett uttryck från den siste årade talaren, ser dessa strävanden bakåt och dessutom haft tillfälle att iakttaga den sorgliga företeelse, som vårdandet av epidemiskt sjuka i hemmen utgjorde för åtskilliga tiotal år tillbaka, då kan man sannerligen icke sitta tyst i bänken. Om man läst de motioner, som här föreligga och sedan åhört de anföranden, som hållits till förmån för motionerna, så får man ungefär följande intryck av det hela. Den relativt goda sjukvård vi ha här i landet, har medfört ett gott resultat, och detta goda resultat anför man såsom motivering för att skapa en försämrad sjukvård. Det förhåller sig helt enkelt så, att man kommit under fund med att de epidemiska sjukdomarna äro på tillbakagång, och därför tycker man, att man också kan gå tillbaka till en försämrad sjukvård på detta område.

Man har därvidlag bland annat åberopat som exempel de länder, där man icke håller så strängt på isoleringen, som vi göra här. Jag vill särskilt påpeka, att herr Hage, vilkens namn dock står under utskottets utlåtande och som nu yrkat bifall till detsamma, i varje fall tagit ett visst intryck av de uppgifter, som lämnats, framför allt, om jag fattat honom rätt, från Norge. Nu torde det icke låta sig göra att anställa jämförelser i detta hänseende mellan Sverige och Norge eller mellan två länder öfverhuvud eller ens mellan två sjukdomsperioder inom samma land, i vad angår verkan av isolering eller icke isolering. Det kan naturligtvis sägas, att man t. ex. under en difterieepidemi i Norge uppnått så och så goda eller eventuellt mindre goda resultat utan den stränga isoleringen, medan man under en tidigare eller en senare sjukdomsperiod här i Sverige icke uppnått lika goda resultat trots isoleringen. Ingen vågar dock säga, att sjukdomarna uppträda under i övrigt lika förhållanden i Sverige och Norge. Nej, vad vi måste ha klarhet om, det är, vilka resultat man uppnår med isolering i ett visst land under vissa betingelser och vilka resultat man uppnår utan isolering i samma land och under samma betingelser. Jag är säker på, att om man närmare undersöker detta, man icke skall finna stöd för motionärernas yrkande genom att åberopa erfarenheter från andra länder.

Herr Strindlund uppträdde hårt mot utskottsmajoriteten och gjorde gällande, att utskottsmajoriteten lidit av bacillskräck. Det är ju en mycket billig fras, och den är enligt mitt förmenande ingenting värd. Skulle man svara med en motsvarande elakhet, så skulle man kunna säga, att motionärerna och deras resonemang tagit intryck av dessa människor, som gå omkring här i landet och på grund av bristande förståelse för bakteriernas skadegörande verkningar icke tro på dessa skadegörande verkningar, därför att de icke kunna se bakterierna gå utefter landsvägarna. Det är naturligtvis endast från det håll, där man inte har den ringaste förståelse för det egentliga syftet med isoleringen, som man kan komma och tala om, att man skall vårda de epidemiskt sjuka i hemmen.

Nu är det naturligtvis också på det sättet att vi här höra hemlandstoner från de, låt mig säga, sparsamhetsbetonade valkretsarna. Så snart man talar om att epidemisjukvården blir dyr, anse dessa representanter i riksdagen sig skyldiga att bära fram motioner för att vara tillmötesgående mot sparsamhetsopinionen. Jag tycker det skulle vara bättre, om dessa representanter i kamraren åkte hem till sina valkretsar och lärde folk att förstå nödvändigheten av en god epidemisjukvård och förklarade för dem, att det sätt, varpå denna vård nu är ordnad, detta är det billigaste sätt de kunna använda. Ty om man också kan säga, att epidemisjukvården för närvarande kostar åtskilligt, så måste man dock ha anledning fråga sig, hur mycket det skulle kosta samhället och den enskilde, om vi skulle så att säga släppa lös de epidemiska sjukdomarna, låta dem efter behag utveckla sig i frihet och sprida sig på det sätt,

som skulle bli den naturliga följden av att de sjuka vårdades i hemmen. Jag är förvissad om, att det sättet skulle bli dyrare än det vi ha för närvarande.

Hela resonemanget, att man skall vårda de epidemiskt sjuka i hemmen, bottnar i ungefär detsamma som det alltsomoftast återkommande kravet på rätt att sprida smittkoppor. Det ligger ungefär i samma linje som det resonemanget. Det är därför, som jag menar, att andra kammaren bör allvarligt visa hem sådana strävanden.

Det är visserligen, om man ser på de siffror, som medicinalstyrelsen meddelat rörande de epidemiska sjukdomarnas spridning, och ser den nedgång, som man kunnat konstatera under de senare åren, uppenbart, att man icke kan tillskriva allt detta den stränga isoleringens verkningar. Jag är säker på, att motionärerna särskilt vilja anföra 1891 och de närmast följande åren, då siffran också var låg. Därvidlag ber jag emellertid att få göra herrarna uppmärksamma på det förhållandet, att de epidemiska sjukdomarna i början av 1890-talet icke voro redovisade på samma sätt som nu. Siffran var den gången i verkligheten ofantligt mycket högre än som angives i statistiken. Emellertid kan man naturligtvis icke säga, att hela nedgången är en följd av den stränga isoleringen och den goda epidemisjukvården överhuvudtaget. Men vi kunna vara säkra om, att detta varit den kraftigast bidragande orsaken till nedgången. Jag kan icke föreställa mig, att man av dessa siffror skall få anledning att säga, att nu äro de epidemiska sjukdomarna så tillbakaträngda, att vi kunna släppa efter på den epidemisjukvård, som vi hava. Vad innebär nämligen det resonemanget? Jo, ungefär det, att därför att vi äro så långt komna på vägen, skola vi vända åter till det gamla.

Epidemisjukhusen stå tomma, säga motionärerna. Men finnes det någon högre önskan än att de skola stå tomma? Strängt taget är väl detta det bästa beviset på det goda, som de gjort, att de stå tomma. Det är enligt mitt förmenande idealet av epidemisjukvård, att vi hava sjukhus, som stå till förfogande i fall av behov och med vilka vi kunna bekämpa epidemisjukdomarna så kraftigt, att — sjukhusen stå tomma. Ty då hava vi kommit så långt vi kunna nå.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Strindlund**: Herr talman! Endast en kort replik till herr Magnusson i Kalmar i första hand. Jag frågade honom, hur man ordnat epidemivården i Kalmar läns södra landstingsområde. Han svarade, att man hade ordnat den på ett förståndigt, förnuftigt och ekonomiskt sätt. Ja, det kan hända. Men jag fick lust att se litet närmare härpå, och har från landstingsförbundets sekreterare fått uppgifter för de olika länen. Vad Kalmar läns södra landstingsområde beträffar, så finnes där — om denna uppgift är riktig, vilket jag har all anledning att förmoda — 20 vårdplatser, och antalet vårdplatser är där 0.15 per 1,000 invånare. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att jag aldrig tänkt, att vi någonsin skulle kunna komma ned till ett så litet antal isoleringsplatser. Det har jag aldrig ansett mig kunna förutsätta. Vid sådant förhållande är det emellertid märkvärdigt, att herr Magnusson i Kalmar icke vågat gå med på motionen, som går ut på att åstadkomma inskränkningar i den vanliga beräkningen av antalet vårdplatser. Den beräkning, som brukar tillämpas och som står i överensstämmelse med vad som uttalades i motiveringen av den kommitté, som utarbetade förslaget till epidemistadga, är för landsbygden en vårdplats per ettusen invånare och för städerna två platser per tusen invånare. Här hava vi enligt den uppgift, som jag refererat, för Kalmar läns södra landstingsområde en motsvarande siffra av 0.15. Anser herr Magnusson i Kalmar, att det är riktigt ordnat där? Skall man tala om att någonstädes komma tillbaka till de förhållanden, som rådde förut, med isolering i små stugor om ett

*I fråga om
ikraft-
trädandet av
vissa
bestämmelser i
epidemilagen
m. m.
(Forts.)*

rum och kök, så torde den anmärkningen således i första hand träffa herr Magnussons i Kalmar eget landstingsområde.

Beträffande vad herr Olovson i Västerås yttrade, så har jag knappast någon anledning att bemöta honom. Han bemötte sig egentligen själv. Jag förstår mig visserligen icke i någon nämnvärd grad på bakterier men jag vill bedöma deras farlighet efter vad de åstadkomma. Det anser jag, att jag gjort, och i den statistik, som vi hänvisat till, hava vi ett gott stöd för vår uppfattning i denna fråga.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Föredrogs vart för sig och lades till handlingarna andra lagutskottets memorial:

nr 18, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 10 i anledning av väckta motioner om införande av stadgande i den sociala arrendelagstiftningen angående optionsrätt för arrendatorer till ny arrendeupplåtelse;

nr 19, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 11 i anledning av väckta motioner om sänkning av minimiarealen för arrenden, som omfattas av den sociala arrendelagstiftningen; och

nr 20, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 12 i anledning av väckta motioner om höjning i vissa fall av arrendetiden för arrendeupplåtelse enligt den sociala arrendelagstiftningen.

§ 13.

Slutligen föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 285, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion, nr 235, om skrivelse till Konungen angående frågan om förnyad oktroy för aktiebolaget Jordbrukarbanken; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt femte tillfälliga utskott.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 7, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i fråga om anslagen till Sveriges representation i utlandet m. m.; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående införande av ändamålsenligare taxor och utarbetande av plan för en rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr		under	2	dagar	fr. o. m.	den	9	mars.	
	<i>Holmgren</i>		8	»	»	»	8	»	
»	<i>Ericson</i> i Boxholm	»	3	»	»	»	8	»	
»	<i>Jansson</i> i Falun	»	8	»	»	»	8	»	
»	<i>Sandberg</i>	»	4	»	»	»	9	»	
»	<i>Leffler</i>	»	2	»	»	»	9	»	
»	<i>Landmark</i>	»	6	»	»	»	10	»	
»	<i>Jansson</i> i Edsbäcken	»	5	»	»	»	9	»	
»	<i>Danielsson</i>	»	5	»	»	»	10	»	
»	<i>Ryberg</i>	»	2	»	»	»	8	»	och
»	<i>Lindley</i>	»	5	»	»	»	9	»	
»	<i>Larson</i> i Tönnersa	»							

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.4 e. m.

In fidem
Per Cronvall.